

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Veronika Hikešová
Institut soukromé žaloby v trestním řízení

Diplomová práce

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Soukromá žaloba v trestním řízení* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 30. června 2017

.....
Veronika Hikešová

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. JUDr. Alexanderovi Nettovi, CSc. za vedení diplomové práce a cenné připomínky při jejím zpracování.

Obsah

Úvod	7
1. Vymezení základních pojmů.....	9
1.1 Soukromá žaloba	9
1.1.1 Soukromožalobní delikt.....	10
1.1.2 Zásada legality a oportunity	12
1.1.3 Soukromý zájem negativní a pozitivní.....	13
1.2 Podpurná žaloba.....	14
1.2.1 Veřejnožalobní delikt.....	14
1.2.2 Vedlejší žaloba	15
1.2.3 Subsidiární žaloba.....	16
1.3 Soukromý účastník a soukromý žalobce	17
1.3.1 Soukromý účastník	18
1.3.2 Soukromý žalobce	19
1.4 Dílčí závěr	20
2. Historický vývoj institutu na našem území	22
2.1 Středověk a raný novověk.....	22
2.2 Trestní zákon z roku 1803 a trestní zákon z roku 1852.....	22
2.3 Trestní řád Würthův z roku 1850	23
2.4 Trestní řád z roku 1853	24
2.5 Rakouské trestní řady	25
2.5.1 Trestní řád Glaserův z roku 1873	25
2.5.2 Vojenské trestní řady z roku 1912.....	26
2.6 Zákon o ochraně cti z roku 1933	27
2.7 Trestní řád z roku 1950	28
2.8 Trestní řád z roku 1956 a trestní řád z roku 1961	29
2.9 Dílčí závěr	29
3. Právní úprava de lege lata	31
3.1 Institut trestního stíhání se souhlasem poškozeného	31
3.1.1 Poškozený.....	32
3.1.2 Zásada oficiality a legality	33
3.1.3 Okruh trestných činů u deliktů se svolením	33
3.1.4 Vztah příbuzenský a obdobný podle § 100 odst. 2 trestního řádu.....	34
3.1.5 Zúžení dispozičního práva poškozeného ve smyslu § 163a odst. 1 TŘ	36
3.1.6 Úprava lhůt, forma a zpětvzetí souhlasu poškozeného	36
3.2 Dílčí závěr	38
4. Soukromá žaloba v cizozemské právní úpravě	41
4.1 Soukromá žaloba v Rakousku.....	41
4.2 Dílčí závěr	43
5. Úvahy de lege ferenda	45
5.1 Soukromá žaloba ve světle vybraných zásad trestního řízení	45
5.1.1 Zásada oficiality a vyhledávací.....	45
5.1.2 Zásada legality a oportunity	46
5.1.3 Zásada obžalovací.....	47
5.1.4 Dílčí závěr	47
5.2 Pohledem současných autorů	48
5.3 Soukromá žaloba de lege ferenda.....	48
Závěr	51

Seznam použité literatury	53
Shrnutí.....	59
Klíčová slova	59

Seznam použitých zkratk

TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
StGB	Strafgesetzbuch dlekontextu bud': 1) trestnízákon Německa ze dne 15. 5. 1871 2) trestní zákonRakouska ze dne 23. 1. 1974
StPO	Strafprozeßordnung, trestní řád Rakouska ze dne 9. 12. 1975

Úvod

Institut soukromé žaloby v trestním řízení je jedním ze současných kontroverzních témat a v souvislosti s probíhající rekodifikací trestního práva procesního je stále častěji skloňován. Jedná se o velmi aktuální téma, neboť se uvažuje o jeho začlenění do nového trestního řádu. Soukromá žaloba není výdobytkem současné právní dogmatiky, nýbrž její právní úpravu bychom našli již v dobách existence Rakousko-Uherského mocnářství. Je nedílnou součástí i řady zahraničních úprav, kde úspěšně našla své místo v aplikační praxi.

Podstatou soukromé žaloby je možnost poškozeného projevit v trestním řízení soukromý zájem, který je upřednostněn před zájmem veřejným. Soukromá žaloba tak dává do rukou poškozeného možnost participovat na řízení v mnohem větším měřítku, než tomu doposud dovoluje právní úprava. Upřednostnění soukromého zájmu je typické i pro další příbuzné instituty, které se soukromou žalobou nesou podobné znaky. Ve své diplomové práci se zaměřuji výlučně na soukromou žalobu. Stranou zůstane subsidiární žaloba, vedlejší žaloba, stíhání ke zmocnění, stíhání na návrh, jež svou obšírností přesahují rozsah této diplomové práce. Předmětnou materii se pokusím analyzovat ve světle judikatury soudů, jakož závěrů autorů první poloviny 20. století a zejména pak s autory recentní literatury.

V rámci diplomové práce jsem si stanovila zejména tyto cíle:

1. Vymezit soukromou žalobu od subsidiární žaloby, vedlejší žaloby, stíhání ke zmocnění a institutu stíhání na návrh.
2. Vymezit soukromou žalobu pro účely zavedení tohoto institutu do našeho právního řádu.
3. Analyzovat institut trestního stíhání se souhlasem poškozeného a komparovat jej se soukromou žalobou.
4. Komparovat historické právní úpravy, kde byla zařazena soukromá žaloba.
5. Komparovat soukromé žaloby se zahraniční právní úpravou, zejména s rakouským trestním řádem.

Výše uvedené dílčí cíle korespondují s ověřením následující hypotézy:

Je vhodné implementovat institut soukromé žaloby do českého právního řádu?

Práce je rozdělena do pěti kapitol, kdy jednotlivé kapitoly jsou dále koncipovány do podkapitol. První kapitola vymezuje základní pojmy, se kterými je v dalších kapitolách pracováno, a odlišuje podobné instituty od soukromé žaloby, aby nedocházelo k jejich zaměňování. Druhá kapitola je věnována historickému vývoji soukromé žaloby na našem území až do jejího zrušení roku 1950 a dále právní úpravě v době nastolení komunistického režimu až po jeho pád. Další kapitola se zabývá úpravou *de lege lata* a zevrubným zkoumáním institutu trestního stíhání se souhlasem poškozeného. Předposlední kapitola zkoumá aplikaci soukromé žaloby v Rakousku. Závěrečná kapitola je věnována úvahám *de lege ferenda*, především zjišťování souladu základních zásad trestního řízení se soukromou žalobou, neopomíjí ani názory soudobých právních autorita závěrem jsou nastíněny návrhy *de lege ferenda*. Po poslední kapitole následuje závěr, ve kterém jsou sumarizovány získané poznatky, a potvrzena či vyvrácena hypotéza. Každá kapitola obsahuje dílčí závěr, ve kterém jsou shrnuty důležité informace a můj postoj k dané problematice. Na reálné i fiktivní kazuistice se pokusím analyzovat situaci *de lege lata*, problémy z ní vycházející, a současně na ně aplikovat institut soukromé žaloby. Reálné kazuistiky obsahují pozměněná jména hlavních aktérů.

V poznámkách pod čarou jsou uvedeny citované zdroje. Pokud byl určitý zdroj citován opakovaně, další citace obsahuje již jen příjmení autora a citovanou stranu.

Co se týče výkladových metod, v první části jsem zvolila deskriptivní a komparativní metodu. Komparace se uplatňuje v podobě porovnávání a analýzy se zahraniční právní úpravou. V práci využívám historickou komparaci, a to při sledování vývoje soukromé žaloby na našem území. V dalších částech užívám analytickou metodu k vyvrácení nebo potvrzení hypotéz a syntetickou metodu, což je myšlenkové spojení poznatků získaných analytickými metodami, pro závěrečné úvahy *de lege ferenda*.

Důvodem pro zvolení tohoto tématu byla jeho aktuálnost, neboť se uvažuje v rámci rekodifikačních prací o zařazení soukromé žaloby do nového trestního řádu, a zároveň nedostatek všeobecného povědomí a vedených odborných diskuzí. Dalším důvodem je skutečnost, že mi není známo, zda se o tuto problematiku uceleně někdo zabýval od roku 2005, kdy byla vydána stejnojmenná publikace od Gřivny.

V rámci odborné literatury vycházím z periodik, komentářů, monografií, sborníků, historické literatury a také ze zahraniční literatury. Neocenitelným přínosem historické části práce jsou články od Storchy a Kallaba, v rámci zahraniční komparace pak rakouský trestní zákon a rakouský trestní řád. V práci je citována monografie od Gřivny, kterou se nikterak nesnažím kopírovat, ale především na ni navazovat.

1. Vymezení základních pojmů

Za nezbytnou součást této diplomové práce pokládám vymezení základních pojmů, se kterými bude v následujících kapitolách pracováno. Pro absenci soukromé žaloby v naší současné právní úpravě se při vymezení základních pojmů inspiroji zahraniční právní úpravou a trestním řádem z roku 1873, který je považován za poslední trestní kodex účinný a platný na našem území, který v sobě dané pojmy upravoval.

V minulosti, v kontextu společensko-politického rozpoložení, byl pohled na soukromou žalobu různý, což se pochopitelně promítlo i do historických trestních řádů. V trestních rádech se mimo institut soukromé žaloby objevovaly i instituty příbuzné¹, které v zahraničních právních úpravách přetrvaly do současnosti, případně byly nově zavedeny.² V následujících podkapitolách budou pojmově vymezeny instituty soukromé a podpůrné žaloby a pojmy s nimi související, na které pak naváže historicko-právní výzkum.

1.1 Soukromá žaloba

Současné pojetí **soukromé žaloby** spočívá v možnosti osoby, které byla trestněprávním deliktem způsobena újma, iniciovat a disponovat s trestním řízením. Soukromá žaloba je právem poškozeného. Poškozený, jemuž vznikla trestným činem bezprostřední újma, se může s žalobou obrátit na trestní soud podobně jako státní zástupce, s nímž nemusí nutně spolupracovat.³ Přiznává se i možnost zastupovat soukromého žalobce státním zástupcem za předpokladu žádosti soukromého žalobce.⁴ Soukromá žaloba přichází v úvahu u tzv. **soukromožalobních deliktů**, jejichž okruh závisí na konkrétní úvaze zákonodárce (viz níže).⁵

---

¹ Podpůrná žaloba, subsidiární žaloba, vedlejší žaloba, stíhání ke zmocnění, stíhání na návrh.

² Polský trestní řád z roku 1997, trestní řád Chorvatska účinný od 1. 1. 1998, trestní řád Ruské federace účinný od roku 2001. viz GRIVNA, Tomáš. Soukromá žaloba v trestním řízení (nástin problematiky). *Trestněprávní revue*, 2005, roč. 4, č. 12, s. 320.

³ GRIVNA, Tomáš. Soukromá a subsidiární žaloba. In *Rekodifikace trestního práva procesního: (aktuální problémy)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 30.

⁴ ŠABATA, Karel, RŮŽIČKA, Miroslav. Soukromá žaloba – ano či ne?, *Státní zastupitelství*. 2009, roč. 7, č. 3, s. 7.

⁵ PIPEK, Jiří. Oficiální nebo dalekosáhle privatizované trestní řízení, *Právník*, 2000, roč. 139, č. 12, s. 1159.

1.1.1 Soukromožalobní delikt

Podle Gřivny by měl být soukromožalobní delikt: „*nižší typové nebezpečnosti, který zasahuje individuální soukromý zájem.*“⁶ Vedle soukromého zájmu by měl být přítomen také veřejný zájem, bez něhož by se totiž nejednalo o trestné činy, a dotčená osoba by byla odkázána na pořad práva soukromého. Legální definice pojmu veřejného zájmu neexistuje a jeho obsah je dovozován judikaturou či definován právními autoritami. Pipek vyslovil myšlenku, že veřejný zájem je „*dán potřebou ochrany před porušováním takových hodnot, které mají zásadní význam z hlediska zachování potřebného stupně integrity společnosti žádoucího pro její řádné fungování, které by bylo možno charakterizovat jejich společensko tvorným charakterem.*“⁷ Fenyk definuje veřejný zájem jako „*určitou směřovanou aplikaci úvah o ochraně jednotlivých zájmů lidské společnosti, které se v trestním řízení dotýkají zejména nutností trestat některá nedovolená jednání.*“⁸

Soukromožalobní delikt primárně zasahuje do soukromého zájmu a sekundárně do veřejného zájmu. Narušením soukromého zájmu se odvozuje zásah do veřejného zájmu.⁹ Shrnu-li problematiku, tak lze konstatovat, že je výrazně vyzdvihnout soukromý zájem poškozeného vycházející z jeho soukromé sféry a zároveň zde není významný zásah do veřejného zájmu, který by vedl k zahájení trestního stíhání z úřední povinnosti.¹⁰

Otázkou stále zůstává, které trestné činy se řadí mezi soukromožalobní. Stát od státu se ve výčtu soukromožalobních deliktů liší. Za typické soukromožalobní delikty můžeme považovat pomluvu a urážku na cti. Objektem je lidská čest, důstojnost, listovní tajemství a právo na soukromí.

Kazuistika č. 1 – Ex-přítel (reálná)

Zajímavý případ řešil Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 20. 11. 2013, sp. zn. 8 Tdo 1107/2013, který vzbuzuje po vzoru zahraničních úprav otázku nad aplikací soukromé žaloby. Pavel Č., bývalý přítel poškozené Kamily K., kterou v časovém rozmezí tří měsíců pronásledoval tím způsobem, že ji kontaktoval prostřednictvím SMS zpráv z mobilního telefonu a prostřednictvím e-mailových zpráv, ve kterých jí vyhrožoval. Dále o jmenované zasilal prostřednictvím e-mailových zpráv nepravdivé údaje do jejího zaměstnání, s cílem poškodit její jméno a pověst v tomto zaměstnání tak, aby byla propuštěna.

⁶ GŘIVNA, Tomáš. *Soukromá žaloba v trestním řízení*. Praha: Karolinum, 2005, s. 86.

⁷ PIPEK, Jiří. Formální pojetí trestného činu a princip oportunity, *Trestněprávní revue*, 2004, roč. 3, č. 11, s. 312.

⁸ FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl první, Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001, s. 160.

⁹ GŘIVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení...*, s. 78.

¹⁰ PROVAZNÍK, Jan. Trestněprávní poměr a trestněprocesní vztah ve světle ochrany základních práv – posun paradigmatu?, *Právník*, 2015, roč. 154, č. 3, s. 238 – 239.

Trestné činy, ze kterých byl Pavel Č. uznán vinným, § 184 TZ pomluvy, § 353 TZ nebezpečné vyhrožování, § 354 TZ nebezpečné pronásledování, podle mého soudu naplňují charakteristické znaky soukromožalobních deliktů. Jednání Pavla Č. významně zasahovalo do individuálního soukromého zájmu Kamily K. a objektem se stala čest, dobrá pověst, vážnost člověka a zájem na klidném občanském soužití lidí. Zejména trestný čin pomluvy by mohl být řazen mezi soukromožalobní delikty, neboť mám za to, že byl primárně zasažen zájem poškozené Kamily K., tím že Pavel Č. jednal s úmyslem směřujícím k jejímu poškození a propuštění z pracovněprávního vztahu. Sekundárně byl zasažen veřejný zájem, tedy jednání, kterého se dopustil Pavel Č., jenž je prohlášeno za trestné ve skutkové podstatě § 184 TZ.

Dalšími trestnými činy obvykle patřícími do soukromožalobních deliktů jsou ohrožení listovního tajemství či zveřejnění neveřejné informace.¹¹

Některé státy¹² řadí mezi soukromožalobní delikty také trestné činy zasahující v nízké intenzitě do tělesné integrity. Jedná se o trestný čin ublížení na zdraví. Další skupinou, která může spadat pod soukromožalobní delikty, jsou trestné činy, kdy pachatel má blízký vztah k poškozenému. U těchto případů připouští zákonodárce mnohem intenzivnější zásah do veřejného zájmu než u předcházejících deliktů. Pokud by státní zástupce bez dalšího zahájil trestní stíhání, mohla by poškozenému vzniknout vážná újma odvíjející se od jeho příbuzenského vztahu k pachateli trestněprávního deliktu. Může se tak stát v případě majtkové nebo mravnostní trestné činnosti v rámci rodiny, například krádež nebo znásilnění mezi manžely.¹³

Kazuistika č. 2 – Dopravní nehoda (reálná)

Matka řídila osobní automobil, plně se nevěnovala řízení vozidla a vjela do protisměrné části vozovky, kde se čelně střetla s protijedoucím nákladním automobilem. Ve vozidle seděla i její nezletilá dcera, která utrpěla dislokovanou zlomeninu kloubního výběžku dolní čelisti vlevo, tržnou ránu pod jazykem vlevo, kožní oděrky na tváři a čele s předpokládanou dobou léčení 4 týdnů. Matka byla uznána vinou trestným činem ublížení z nedbalosti podle § 223 zák. č. 140/1961Sb, trestní zákon (pozn. aut. § 148 zák. č. 40/2009 Sb., v současnosti účinný trestní zákoník).¹⁴

Ve výše uvedeném případě zcela jistě koliduje zájem poškozené dcery se zájmem veřejným. Důsledným prosazením veřejného zájmu mohou být narušeny rodinné vztahy.

¹¹ GŘIVNA, Tomáš. Soukromá žaloba v trestním řízení (nástin problematiky), *Trestněprávní revue*, 2005, roč. 4, č. 12, s. 319.

¹² Rusko, Polsko, Maďarsko, Německo.

¹³ GŘIVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení...*, s. 67.

¹⁴ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. 4 1991, sp. zn. 6 To 57/91.

Nepodmíněným odsouzením matky by dceři mohla vzniknout další vážná újma spočívající v ohrožení její výchovy a výživy. Matce, jako rodiči a živiteli rodiny, by bylo znemožněno starat se, vychovávat a finančně zabezpečovat svého potomka. Při respektování individuálnosti případu se domnívám, že svou intenzitou soukromý zájem převyšuje zájem veřejný. V souvislosti s výše uvedeným případem dodávám, že souhlas s trestním stíháním matky dal za poškozenou dceru soudem ustanovený opatrovník.

1.1.2 Zásada legality a oportunity

Státní zástupce podle zásady legality, která je vyjádřena v § 2 odst. 3 TŘ, je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak. Podle Východisek a principů nového trestního řádu z listopadu 2014 je soukromá žaloba výjimkou ze zásady legality.¹⁵ Za výjimku a někdy také za opozitum ze zásady legality je považována zásada oportunity.¹⁶ Gřivna zastává názor, že soukromá žaloba v jistém ohledu představuje projev zásady oportunity, kdy státní zástupce má právo, ale nikoli povinnost, stíhat trestné činy. Trestní stíhání není zahájeno nebo je od něj upuštěno, neshledá-li se na trestním stíhání veřejný zájem nebo je trestní stíhání z jiného důvodu neúčelné.¹⁷ Zásada oportunity je typická v anglosaském právním systému. Je pro ni charakteristické úzké spojení s veřejným zájmem a použije se tam, kde to veřejný zájem vyžaduje.¹⁸ Soukromá žaloba redukuje, ale nikoli vylučuje činnost státního zástupce. V současných zahraničních právních úpravách, např. v Polsku, Rakousku, Německu nebo Rusku, kde je soukromá žaloba zakotvena, zůstává státnímu zástupci žalobní právo zachováno. Obecně tedy státní zástupce nemůže zahájit či pokračovat v trestním stíhání, ale v případech soukromožalobních deliktů, kde není v možnostech poškozeného podat soukromou žalobu nebo je významně zasaženo do veřejného zájmu, tak učinit může.¹⁹ Příkladem může být skutečnost, že pachatel je recidivistou.²⁰ Státy jako Polsko a Německo blíže nespecifikují, za jakých podmínek dojde

---

¹⁵ *Rekodifikace trestního práva procesního. Východiska a principy nového trestního řádu z roku 2014.* [online] Justice.cz, [cit. 14. 3. 2017]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=4980&d=281460>>.

¹⁶ PIPEK: Formální pojetí trestného..., s. 311.

¹⁷ GŘIVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení...*, s. 85.

¹⁸ JÍLOVEC, Michal, KOZÁK, Vítězslav, Legalita a oportunita ve světle připravované rekodifikace trestního procesu, *Státní zastupitelství*, 2016, roč. 14, č. 5, s. 27 - 28.

¹⁹ PROVAZNÍK: *Trestněprávní poměr...*, s. 238 - 239.

²⁰ GŘIVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení...*, s. 86.

k výraznému zásahu do veřejného zájmu. Rusko připouští intervenci veřejného žalobce například, když je poškozený závislý na obviněném nebo pro jeho bezmocnost.²¹

Kazuistika č. 3 – Okradený prarodič (reálná)

Krajský soud v Plzni řešil případ recidivisty Karla K., který byl uznán vinným tím, že v bytě svého prarodiče odcizil částku 8.000,- Kč z jeho peněženky uložené v příborníku v době, kdy poškozeného vylákal lstí z místnosti svědek Jan. Karel K. se tohoto jednání dopustil přesto, že byl již jednou odsouzen pro trestné činy krádeže k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.²²

Podle mého názoru se jedná o typický případ významného zásahu do veřejného zájmu, kdy je na místě aktivní přístup státního zástupce a jeho intervence do řízení.

1.1.3 Soukromý zájem negativní a pozitivní

Soukromá žaloba reflektuje zájmy poškozeného, které by mohly být důsledným uplatňováním zásady legality poškozeny. Zájem poškozeného na trestním stíhání a odsouzení pachatele lze rozdělit na zájem negativní a pozitivní. **Negativní zájem soukromý** je zájem poškozeného na tom, aby se pro konkrétní spáchaný skutek trestní řízení nekonalo. Je tedy bezpodmínečně nutné, aby dotčená osoba vyjádřila svůj zájem na trestním řízení. Tento zájem vyjádří prostřednictvím žádosti nebo stížnosti, ale pokud tak neučiní, vytvoří překážku, která brání úřednímu postupu zahájení trestního řízení.²³ Vedle negativního zájmu soukromého je **pozitivní zájem soukromý**, kdy poškozený má zájem na tom, aby konkrétní čin nezůstal bez potrestání, tedy aby o něm bylo vedeno trestní řízení.²⁴

Současný trestní řád je postaven na negativním zájmu soukromém.²⁵ Negativní zájem soukromý předpokládá, že poškozený nechce, aby bylo zahájeno trestní stíhání pro konkrétní trestný čin uvedený ve výčtu § 163 TŘ a zároveň proti osobě, se kterou je ve vztahu blízkém. Pokud by poškozený trval na trestním řízení, má možnost vyslovit souhlas se zahájením trestního stíhání, popřípadě souhlas s pokračováním trestního stíhání. Nežli orgán činný v trestním řízení zahájí trestní stíhání pro trestný čin uvedený v § 163 TŘ, sám vyzve poškozeného k vyjádření. Jestliže poškozený nebude na výzvu orgánu činného v trestním řízení reagovat, a to ani po marném uplynutí přiměřené lhůty, tak podle § 163a TŘ souhlas

²¹ GŘIVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení (nástin problematiky)*..., s. 319.

²² Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 29. 10. 1997, sp. zn. 8 To 419/97.

²³ STORCH, František. *Delikty návrhové a soukromožalobné v právu rakouském*, *Právník*, 1895, roč. 34, s. 343.

²⁴ Tamtéž, s. 377.

²⁵ GŘIVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení*..., s. 89.

s trestním stíháním dán nebyl,²⁶ ledaže obviněný do tří dnů od doby, kdy mu bylo usnesení o zastavení trestního stíhání oznámeno, prohlásí, že na projednání věci trvá.

1.2 Podpůrná žaloba

Podpůrná žaloba je souhrnným pojmem pro vedlejší a subsidiární žalobu. V zahraničí jsou obě žaloby upraveny různými způsoby. Rozdíl mezi nimi spočívá v míře práv a povinností poškozeného. Obecně lze říci, že postavení subsidiárního žalobce je mnohem významnější než postavení vedlejšího žalobce. Subsidiární žalobce může za určitých okolností nastoupit místo státního zástupce, naproti tomu vedlejší žalobce stojí vždy vedle státního zástupce. Vedlejší žaloba je zavedena například v Německu, subsidiární žalobu nalezneme v rakouském právu a oba typy podpůrné žaloby má upraveno Polsko. Doplním, že pojem podpůrná žaloba, tak jak jej známe dnes, zastřešující žalobu vedlejší a subsidiární, byl ve staré nauce české používán v odlišném smyslu. Pod tímto pojmem se rozuměla pouze subsidiární žaloba.²⁷

1.2.1 Veřejnožalobní delikt

V porovnání se soukromou žalobou, kterou lze podat v případě soukromožalobního deliktu, podpůrná žaloba se podává v případech, kdy jde o veřejnožalobní delikt.²⁸ Veřejnožalobní delikt zasahuje primárně do veřejného zájmu, u nás je stíhán v souladu se zásadou legality a oficiality a trestní stíhání je umožněno pouze státnímu zástupci potažmo policejnímu orgánu. Výčet veřejnožalobních deliktů se v závislosti na typu podpůrné žaloby liší.

V rámci vedlejší žaloby si okruh veřejnožalobních deliktů stanovuje stát od státu rozdílně. Německo zavedlo taxativní výčet trestných činů, mezi které patří např. sexuálnětrestné činy § 174 až 182 StGB, § 211 a § 212 StGB vražda a zabití ve stádiu pokusu, § 221, § 223 až 226 a § 340 StGB vystavení nebezpečí, ublížení na zdraví a dále trestné činy proti osobní svobodě nebo porušení zákona o ochraně před násilím.²⁹

---

²⁶ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: komentář*, Praha: WoltersKluwer, 2017, s. 1243.

²⁷ GŘIVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení...*, s. 70.

²⁸ Tamtéž, s. 70 a 78.

²⁹ STOČESOVÁ, Simona. Poškozený v německém trestním řízení. In JELÍNEK, Jiří, GŘIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 102.

Subsidiární žaloba by teoreticky mohla být uplatňována na všechny veřejnožalobní delikty, což se nemusí jevit jako praktické. Pokud bychom tedy chtěli okruh trestných činů zúžit, lze tak učinit trojím způsobem. Za prvé zákonodárce vytvoří výčet trestných činů, u nichž je subsidiární žaloba přípustná. Druhá možnost spočívá v konkretizaci okruhu poškozených, kteří budou legitimováni k podání subsidiární žaloby. Třetím východiskem je typové vymezení rozhodnutí státního zástupce, po jehož vydání může následovat podání subsidiární žaloby.³⁰

Některé zahraniční úpravy³¹ rozlišují absolutní veřejnožalobní delikty a relativní veřejnožalobní delikty. Hlavní rozdíl spočívá ve vztahu mezi pachatelem a poškozeným. Absolutní veřejnožalobní delikt nevyžaduje blízký vztah mezi pachatelem a poškozeným. Naopak v případě relativního veřejnožalobního deliktu je předpoklad bližšího vztahu mezi dotčenými osobami.³²

Zahraníční doktrinální přístupy znají návrhové delikty, kdy trestní stíhání lze zahájit výlučně na návrh poškozeného. Polská a švýcarská právní úprava u některých trestných činů vyžaduje, aby poškozený, který podává návrh, byl osobou blízkou.³³ Rakouský trestní řád dělí návrhové delikty stíhané obžalobou státního zástupce na návrh poškozeného a delikty stíhané státním zástupcem se zmocněním poškozeného. Trestně stíhat lze nejenom na základě návrhu, ale také na základě zmocnění poškozeného.³⁴

1.2.2 Vedlejší žaloba

Institut vedlejší žaloby dává poškozenému možnost připojit se k veřejné žalobě, kterou podává státní zástupce. Mezi obžalobou podanou státním zástupcem a vedlejší žalobou je akcesorický vztah. Vedlejší žalobce stojí vedle státního zástupce a podporuje ho, avšak úkony, které činí v rámci vedlejší žaloby, koná sám za sebe jako samostatný subjekt.³⁵ V německé úpravě má vedlejší žalobce postavení strany stejně jako obžalovaný.³⁶ Cílem vedlejší žaloby je osobní zadostiučinění a nahrazení škody nebo nemajetkové újmy, která byla trestným činem způsobena. V neposlední řadě prostřednictvím vedlejší žaloby dochází ke

---

³⁰ GRIVNA: Soukromá a subsidiární žaloba..., s. 30.

³¹ Například Německo a Švýcarsko.

³² MUSIL, Jan. Má být omezeno dispoziční právo poškozeného udílet souhlas s trestním stíháním podle § 163 tr. řádu?, *Trestní právo*, 2003, č. 12, s. 10 – 12 a 17.

³³ Tamtéž, s. 10 – 12.

³⁴ PIPEK: Oficiální nebo dalekosáhle..., s. 1159.

³⁵ STOČESOVÁ: Poškozený v německém..., s. 101.

³⁶ BOHLANDER, Michael: *Principles of German Criminal Procedure*. Oxford: Hart Publishing, 2012, s. 25.

kontrole průběhu trestního řízení a vede k objasnění skutkového stavu věci.³⁷ Rozsah práv, který je svěřen vedlejšímu žalobci v zahraničních úpravách, je obdobný rozsahu práv poškozeného v našem trestním řádu.³⁸ Shodu lze spatřovat v naší právní úpravě adhezního řízení, kde v souladu s ustanovením § 12 odst. 6 TŘ je poškozený taktéž stranou řízení. Adhezní řízení je řízení o náhradě majetkové nebo nemajetkové újmy, která byla poškozenému trestným činem způsobena, jakož i řízení o vydání bezdůvodného obohacení, které obžalovaný na úkor poškozeného získal.³⁹

1.2.3 Subsidiární žaloba

Jak již bylo předestřeno, subsidiární žalobou se rozumí právo poškozeného nastoupit na místo státního zástupce. Děje se tak v případě, kdy státní zástupce odmítne zahájit trestní stíhání veřejnožalobního deliktu nebo v zahájeném trestním stíhání se rozhodne nepokračovat.⁴⁰ Podle Gřivny subsidiární žaloba není projevem zásady oportunity, ale znamená omezení ve prospěch zásady legality.⁴¹ Na oportunitu lze pohlížet jako na určité diskreční oprávnění státního zástupce, který má možnost se rozhodnout, zda podá obžalobu, či nikoli a zda bude osobu trestně stíhat či stíhání nezahájí.⁴² Oportunitní postup státního zástupce směřuje k nestíhání obviněného, odklonu od klasického trestního řízení při absenci nebo oslabení veřejného zájmu na stíhání pachatelů bagatelních trestných činů, u nichž se nepředpokládá recidiva.⁴³ Diskreční pravomoc, kterou disponuje státní zástupce, by měla být podrobena kontrole, aby nemohlo dojít k jejímu zneužití. Stát ke kontrole využívá poškozeného, který vstoupí do role subsidiárního žalobce. Správnost rozhodnutí učiněného státním zástupcem přezkoumává soud.⁴⁴ Dospěje-li k názoru, že veřejný zájem skutečně dán nebyl, nemůže ani subsidiární žalobce prosazovat svůj soukromý zájem.⁴⁵ Subsidiární žalobce

³⁷ STOČESOVÁ: Poškozený v německém..., s. 101.

³⁸ GŘIVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení...*, s. 70.

³⁹ JELÍNEK, Jiří. Poškozený, náhrada škody, nemajetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení v novele trestního řádu 2011, *Kriminalistika*, 2011, č. 4, s. 268.

⁴⁰ ŠABATA, RŮŽIČKA: *Soukromá žaloba...*, s. 7.

⁴¹ GŘIVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení...*, s. 86.

⁴² GŘIVNA, Tomáš. *Základní zásady trestního řízení ve světle rekodifikace trestního řádu*. [online]. Pravniprostor.cz, 4. 6. 2015 [cit. 17. 3. 2017]. Dostupné na <<http://www.prawniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/zakladni-zasady-trestniho-rizeni-ve-svetle-rekodifikace-trestniho-radu>>.

⁴³ MICHORA, Zdeněk. Expanzivní oportunita v kontextu rekodifikace trestního procesu a spolupracující obviněný, *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 16, č. 1, s. 1.

⁴⁴ GŘIVNA: *Soukromá a subsidiární žaloba...*, s. 34 – 35.

⁴⁵ PROVAZNÍK: *Trestněprávní poměr a trestněprocesní...*, s. 242.

má v zásadě stejná práva jako státní zástupce s většími nebo menšími odchylkami. Státnímu zástupci zůstává žalobní právo zachováno a může opětovně vstoupit do řízení.⁴⁶

Kazuistika č. 4 – Zákeřná nemoc (fiktivní)

Vladimír byl jako státní zástupce velmi svědomitý a svoji práci vykonával vždy precizně. Bohužel postupem času se u něj začaly objevovat závažné zdravotní potíže, které ho negativně ovlivňovaly při práci. Zpočátku si tuto skutečnost nepřipouštěl a práci se snažil vykonávat ve stejném tempu jako dříve. Pod tíhou velkého vyčerpání plynoucí z nemoci si počínal liknavě a zanedbal v rámci trestního stíhání obviněného Ludka H. určité kroky, které by podle názoru poškozeného zcela jistě vedly k obžalobě. Obviněný Luděk H. byl stíhán pro trestný čin zpronevěry podle § 206 trestního zákoníku, kterého se měl dopustit tím, že převzal od poškozené Terezy F. peněženku, ale v rozporu s účelem svěřeni si ponechal peněžní prostředky v ní uložené, jež použil jen pro svoji potřebu. Místo toho, aby státní zástupce podal obžalobu, jak poškozená očekávala, konstatoval, že nebyl dán veřejný zájem a usnesením zastavil trestní stíhání v souladu s § 172 TR.

Za dnešní platné a účinné právní úpravy má poškozený právo podat stížnost proti usnesení o zastavení trestního stíhání, o níž rozhoduje státní zástupce nejbližší vyššího státního zastupitelství. Pokud bychom připustili možnost subsidiární žaloby, měl by poškozený právo na přezkum výhradně u soudu. Na soudní přezkum lze v jistém ohledu pohlížet jako na spravedlivější, neboť soud je garantem nezávislého a nestranného rozhodování. Státní zastupitelství je systematicky zařazeno do moci výkonné a v souladu s nálezem Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 573/02, není státní zástupce vnímán za nezávislý a nestranný orgán. Mám za to, že rozhodování stejným orgánem nemusí být vždy vnímáno pozitivně a je na dalších diskuzích, zda přezkum státního zastupitelství nenahradit soudním přezkumem.

1.3 Soukromý účastník a soukromý žalobce

Zahraniční právní úpravy, ale také velmi inspirativní trestní řád z roku 1873,⁴⁷ rozlišují **soukromého účastníka** a **soukromého žalobce**.⁴⁸ Rozdíl spočívá v jejich právním postavení, které se odvíjí od dispozičního oprávnění, jehož prostřednictvím poškozený projevuje svou vůli na trestním řízení. Poškozený iniciuje a popřípadě disponuje s trestním řízením prostřednictvím soukromé nebo podpůrné žaloby. Pro soukromého účastníka je typické, že se

---

⁴⁶ ŠABATA, RŮŽIČKA: Soukromá žaloba..., s. 7.

⁴⁷ Jedná se o poslední právní předpis, který na našem území vymezoval soukromého účastníka a žalobce.

⁴⁸ DANKOVÁ, Katarina. Pojem oběť trestného činu a jej postavenie v trestnom konaní v komparatívnom kontexte. In JELINEK, Jiří a kol. (ed). *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 114.

připojuje k trestnímu řízení jako vedlejší orgán veřejné obžaloby a naproti tomu soukromý žalobce podává soukromou žalobu.⁴⁹

1.3.1 Soukromý účastník

Za právní úpravy trestního řádu z roku 1873 soukromý účastník, jako strana řízení, spolupůsobil se státním zástupcem na odsouzení obžalovaného. Ne každý poškozený měl postavení soukromého účastníka. Poškozený se stal soukromým účastníkem, pokud bylo **zasaženo do jeho práv veřejnožalobním deliktem** a současně mu vznikly **nároky**, které měly soukromoprávní povahu.⁵⁰

Soukromý účastník byl pokládán za pomocníka státního zástupce, ale také mohl v mezích stanovených zákonem nastoupit na jeho místo jako subsidiární žalobce. Soukromý účastník se připojil k trestnímu řízení, pokud učinil prohlášení ústní nebo písemnou formou. Za předpokladu, že se ze soukromého účastníka stal subsidiární žalobce, bylo nezbytné vydat zvláštní soudní usnesení.⁵¹

Soukromý účastník disponoval zejména následujícími právy:

- napomáhat státnímu zástupci a vyšetřujícímu soudci,
- nahlížet do spisů,
- být slyšen jako svědek,
- bylo mu doručováno v případě nařízení hlavního líčení,
- v rámci hlavního líčení mohl klást otázky a přednést závěrečnou řeč,
- podat subsidiární žalobu,
- v přestupkovém řízení, pokud byly jeho nároky alespoň částečně uznány, měl právo podat opravné prostředky nebo
- právo na náhradu nákladů řízení.⁵²

Právo podat subsidiární žalobu patřilo mezi nejvýznamnější práva, které soukromému účastníkovi náležela.⁵³ Kallab⁵⁴, ale také Miříčka⁵⁵ zastávali názor, že procesní postavení subsidiárního žalobce je obdobné jako postavení soukromého žalobce.

---

⁴⁹ RŮŽIČKA, Miroslav, PŮRA, František, ZEZULOVÁ, Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 64 - 65.

⁵⁰ DOSTÁL, František. O připuštění poškozeného za soukromého účastníka, *Právník*, 1931, roč. 70, s. 169 - 170.

⁵¹ RŮŽIČKA, PŮRY, ZEZULOVÁ: *Poškozený a adhezní...*, s. 68.

⁵² Tamtéž, s. 64-65.

⁵³ JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 1998, s. 12-13.

⁵⁴ KALLAB, Jaroslav. *Učebnice trestního řízení platného v Čechách a v zemi Moravskoslezské, hledě k osnově sjednoceného trestního řádu československého z roku 1929*. Brno: Právník, 1930, s. 83.

1.3.2 Soukromý žalobce

Soukromý žalobce byl stranou řízení a stal se jím poškozený, jenž byl zasažen ve svých právech. Rozdíl mezi soukromým žalobcem a soukromým účastníkem spočíval v tom, že u soukromého účastníka stačilo, aby trestným činem došlo k porušení normy soukromého práva a vznikl mu soukromoprávní nárok vůči pachateli. Právo být soukromým žalobcem měla naopak pouze osoba označená zákonem v případech **soukromožalobních deliktů**.⁵⁶ Podle Miříčky označení osoby za soukromého žalobce znamenalo oprávnění k podání soukromé žaloby i za podmínky, že mu trestným činem nebylo zasaženo do jeho práv.⁵⁷ Pokud soukromý žalobce nebyl blíže zákonem označen, byl k podání žaloby oprávněn pouze ten, komu bylo trestným činem zasaženo do jeho práv.⁵⁸

Postavení soukromého žalobce bylo podobné jako postavení státního zástupce, neboť mu náležela stejná práva, kterými disponoval státní zástupce při podání obžaloby. V souladu s § 46 trestního řádu z roku 1873 mohl soukromý žalobce písemně nebo ústně požádat trestní soud, aby bylo zahájeno trestní stíhání. Soukromý žalobce disponoval zejména následujícími právy:

- být mezi přípravným řízením a vyšetřováním soudu k dispozici se vším, čím by opodstatnil svou žalobu,
- nahlížet do spisů,
- zařídit k provedení žaloby vše, co může zařídit státní zástupce,
- žádat státního zástupce, aby ho v žalobě zastupoval.

Práva, která souvisela výlučně s postavením státního zástupce jako orgánu veřejné moci, tvořila výjimku z jinak shodného postavení soukromého žalobce a státního zástupce. Jednalo se například o účast na poradách soudu, nahlížení do jiných spisů, udělování oprávněných pokynů policejnímu orgánu, přímá spolupráce se státními úřady, nebo podání opravného prostředku ve prospěch obžalovaného.⁵⁹

Další omezení soukromého žalobce způsobilo zakotvení nevyvratitelné domněnky v § 46 odst. 3 trestního řádu z roku 1873. Platilo, že nepodal-li soukromý žalobce v zákonem

---

⁵⁵ MIŘIČKA, August. *Trestní právo procesní*. Praha-Smíchov: Spolek československých právníků Všehrd, 1932, s. 77.

⁵⁶ KALLAB: *Učebnice trestního řízení...*, s. 78.

⁵⁷ MIŘIČKA: *Trestní právo...*, s. 72.

⁵⁸ RŮŽIČKA, PŮRY, ZEZULOVÁ: *Poškozený a adhezní...*, s. 78.

⁵⁹ JELÍNEK: *Poškozený v českém...*, s. 15-16.

stanovené lhůtě soukromou žalobu, popřípadě jiný návrh směřující k podání obžaloby, nepřišel k hlavnímu líčení nebo nepřednesl závěrečný návrh, tak upustil od trestního stíhání.⁶⁰

Kazuistika č. 5 – Hodiny úřední a věžní (reálná)

Okresní soud na Hluboké nařídil na den 13. 10. 1878 na 9:00 hod. jednání ve věci soukromého žalobce Antonína K. proti obžalovanému Klementovi K. pro veřejné nadávky nebo zlé nakládání podle § 496 trestního zákona z roku 1852. Soukromý žalobce se opozdil a na jednání se dostavil v 9:02 hod., neboť se řídil úředními hodinami, které byly o několik minut zpožděny oproti věžním hodinám. Okresní soud na Hluboké, který se řídil časem na věžních hodinách, podle nevyvratitelné domněnky měl za to, že nepřítomnost soukromého žalobce znamená zpětvzetí žaloby a vydal rozsudek, ve kterém Klementa K. zprostil žaloby.⁶¹

Kazuistika č. 6 – Závěrečný návrh (reálná)

Soukromá žalobkyně Věra B. podala žalobu proti Alici S. pro urážku na cti podle § 489 bezpečnost cti trestního zákona z roku 1852. V rámci závěrečného návrhu soukromá žalobkyně navrhla, aby obžalovaná byla uložena povinnost k náhradě nákladů trestního řízení. Obhájce následně reagoval návrhem na zproštění žaloby, neboť soukromá žalobkyně neučinila závěrečný návrh, resp. nenavrhla potrestání ani neodkázala na ustanovení zákona. Soud však dovodil, že z chování soukromé žalobkyně bylo zřejmé, především když trvala na náhradě nákladů trestního řízení, že současně musí trvat i na své žalobě, kde navrhovala trest, neboť by tento krok postrádal smysl a Alici S. odsoudil. Odvolací soud se ztotožnil s názorem prvostupňového soudu a doplnil, že postačí všeobecný závěrečný návrh i odkazem na žalobu.⁶²

1.4 Dílčí závěr

Vymezení soukromé žaloby, podpůrné žaloby a pojmů s nimi souvisejícími vnímám za klíčové v souvislosti s dalším výzkumem, neboť v této oblasti panuje nejednoznačná terminologie a pro svou podobnost mohou být různé pojmy vzájemně zaměňovány. Pro účely této práce vycházím z výše uvedeného vymezení, které si dovolím sumarizovat do tabulky a pro názornější demonstraci hlavních znaků komparovat s veřejnou obžalobou.

---

⁶⁰ Tamtéž

⁶¹ Rozsudek Okresního soudu v Hluboké ze dne 13. 10. 1878, č. 729.

⁶² Rozsudek c. k. zemského jako odvolacího soudu v přestupcích v Praze ze dne 11. 11. 1905 sp. zn. Bl. 1251/5.

Soukromá žaloba	Podpůrná žaloba	Veřejná obžaloba
X	a) vedlejší žaloba	X
X	b) subsidiární žaloba	X
Soukromý žalobce	Soukromý účastník/Subsidiární žalobce	Státní zástupce
Soukromožalobní delikt	Veřejnožalobní delikt	Veřejnožalobní delikt
Projev zásady oportunity	Omezení zásady oportunity	Zásada legality
Soukromý zájem vyvážen zájmem veřejným	Primárně veřejný zájem, sekundárně soukromý zájem	Veřejný zájem

Soukromou žalobu podává soukromý žalobce pro zákonem vymezený výčet soukromožalobních deliktů. Soukromá žaloba je prezentována zásadou oportunity a spáchaný trestný čin zasahuje primárně do soukromého zájmu poškozeného.

Podpůrná žaloba v sobě zahrnuje jak vedlejší, tak subsidiární žalobu. Mezi společné znaky, které náleží oběma žalobám, patří shodné označení osoby poškozené, spáchaný trestný čin je veřejnožalobní delikt, jenž se primárně dotýká veřejného zájmu a omezení zásady oportunity ve prospěch zásady legality.

Rozdíl mezi soukromým účastníkem, který podává vedlejší a subsidiární žalobu, spočívá v míře práv, kterými smí disponovat. Subsidiárnímu žalobci náleží důležité právo podat za zákonem stanovených podmínek subsidiární žalobu a nastoupit na místo státního zástupce. Z toho soudím, že subsidiární žalobce má významnější postavení než vedlejší žalobce.

Rozsah práv, kterými disponuje soukromý účastník jako subsidiární žalobce, je v zásadě⁶³ totožný s rozsahem práv, který náleží soukromému žalobci. Přesto spatřuji významnou nerovnost v postavení soukromého a subsidiárního žalobce. Soukromý žalobce je k podání soukromé žaloby omezen pouze co do výčtu soukromožalobních deliktů. Naproti tomu subsidiární žalobce je k podání subsidiární žaloby omezen jednak výčtem veřejnožalobních deliktů, ale také odmítnutím či upuštěním od trestního stíhání státním zástupcem. Závěrem konstatuji, že nejsilnějšího postavení se dostává poškozenému jako soukromému žalobci, následně subsidiárnímu žalobci a nakonec vedlejšímu žalobci.

V komparační tabulce uvádím i veřejnou obžalobu, kterou reprezentuje státní zástupce, o trestných činech hovoříme jako veřejnožalobních deliktech, které zasahují do veřejného zájmu a stěžejní zásadou je legalita. Mám za to, že pojem žaloba a obžaloba lze zaměnit. V práci ale pojem žaloba používám výhradně v souvislosti se soukromou žalobou a obžalobu spojuji se státním zástupcem.

⁶³ srov. § 49 trestního řádu z roku 1873, kde jsou uvedena procesní omezení soukromého účastníka

2. Historický vývoj institutu na našem území

2.1 Středověk a raný novověk

Na našem území byla soukromá žaloba známa již ve starém středověkém procesu, neboť jejím prostřednictvím se zahajovalo řízení.⁶⁴ Dopustila-li se osoba trestného činu, mělo se za to, že byly ohroženy nebo porušeny pouze zájmy soukromé nikoli zájmy společnosti a státu. To je důvod, proč poškozený a jeho blízcí byli aktivně legitimováni k zahájení řízení podáním soukromé žaloby. V tomto smyslu hovoříme o středověkém procesu jako procesu veřejném, ústním, projednacím, se soukromou iniciativou stran, s dominancí dispoziční zásady a důkazním řízením ordálovým.⁶⁵

Postupem času se objevila a začala převažovat inkviziční forma procesu. Markantní byla především při úředním stíhání těžkých deliktů veřejnými orgány. Změna přišla recepcí práva římského a přijetím práva kanonického a italského, kdy proces počal tíhnout k inkvizičnímu řízení, tedy neveřejnému resp. tajnému a písemnému. Důkazní řízení se koncentrovalo na objasnění významných skutečností. Přijetím Bamberského hrdelního řádu a v návaznosti na to Caroliny v roce 1532 se recipoval inkviziční proces, ale je nutné podotknout, že i přesto soukromá žaloba stále přetrvávala, a to až do roku 1768, kdy byl vydán Hrdelní řád Marie Terezie.⁶⁶

2.2 Trestní zákon z roku 1803 a trestní zákon z roku 1852

Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích z roku 1803 je právním předpisem, který upravoval jak ustanovení vztahující se k trestnímu právu hmotnému, tak k trestnímu právu procesnímu. V první části, druhého dílu, nabízí výčet těžkých policejních přestupků. Zajímavým poznatkem je, že některá řízení byla zahajována na popud soukromé osoby. Za soukromou osobu v závislosti na jednotlivých skutkových podstatách byl považován rodič, uražený, hlava rodiny, příbuzný, poručník či mistr. Trestné činy, kterých se tato skutečnost týkala, jsou § 213 krádež a zpronevěra v rodině, § 241 veřejné zlé nakládání a nadávky, § 248 cizoložství, § 249 zmrhání nezletilé příbuzné člověkem domácím, § 250

---

⁶⁴ SOLNAŘ, Vladimír. *Učebnice trestního řízení platného v zemi české a moravskoslezské*. Praha: Melantrich, 1946, s. 19.

⁶⁵ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého státu a práva do roku 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 115 - 116.

⁶⁶ SOLNAŘ: *Učebnice trestního řízení...*, s. 20.

smilstvo ženské osoby služebné s nezletilým v domě žijícím synem nebo příbuzným, § 268 opilství, § 269 jiné hrubší nemravnosti v rodině.

Shrnu-li výše uvedené, tak trestní zákon, ovládan zásadou inkviziční, přijal výjimku týkající se iniciativy trestního stíhání. Řízení bylo zahájeno na základě žádosti či stížnosti soukromé osoby a dále soud postupoval z úřední povinnosti. Lze hovořit o **návrhových deliktech**. Co se týče soukromého zájmu, tak v trestním zákoně z roku 1803 převládal **negativní zájem soukromý**.⁶⁷

V roce 1852 vešel v platnost a účinnost nový trestní kodex, zák. č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, který se stal základem jak rakouského, tak později i československého trestního práva. Zákon se zabýval trestním právem hmotným, přičemž část procesní ponechal zvláštní úpravě, konkrétně trestnímu řádu z roku 1853 a 1873. Skutkové podstaty trestných činů byly převzaty téměř beze změny. Zákon stanovil výčet deliktů, které byly stíhány k návrhu osoby, do jejichž práv bylo spáchaným deliktem zasaženo. Se soukromou žalobou se v navazujících procesních úpravách nepočítalo.⁶⁸

2.3 Trestní řád Würthův z roku 1850

V průběhu 19. století dochází k reformování inkvizičního procesu. Inspirací byla Francie s přirozeným právem a osvícenstvím a Anglie s porotními soudy. Řízení se stalo opět veřejné, ústní a přímé. Hlavní zásadou dokazování bylo volné hodnocení důkazů a panovala zde rovnost stran. Bylo zřízeno státní zastupitelství.⁶⁹

Trestní řád z roku 1850, někdy nazýván Würthův podle svého tvůrce, patří mezi reformované trestní řády, jenž v sobě propojuje francouzský a anglický proces.⁷⁰ Významnou změnu, kterou trestní řád přinesl, bylo oddělení trestního stíhání a obžaloby a svěřeni těchto funkcí do rukou státního zástupce. Kompetence státního zástupce se vztahovala na všechny trestné činy.⁷¹

Trestní řád z roku 1850 chránil **negativní zájem soukromý**. Podmínkou pro vedení trestního řízení byla žádost soukromé osoby, přičemž bez jejího podání nebylo možné postupovat v souladu se zákonem. Trestné činy, kterých se podmínka žádosti týkala, se nazývaly **návrhovými delikty**. Trestní řád z roku 1850 přiznával soukromé osobě více práv

⁶⁷ STORCH: Delikty návrhové..., s. 341 - 345.

⁶⁸ GRŮVNA: Soukromá žaloba v trestním řízení..., s. 19.

⁶⁹ MALÝ: Dějiny českého..., s. 273 - 278.

⁷⁰ MIŘIČKA: Trestní právo..., s. 14.

⁷¹ GRŮVNA: Soukromá žaloba v trestním řízení..., s. 12.

než jen vyjádření žádosti k trestnímu stíhání, zakotvil totiž institut **podpůrné žaloby**. Jeho podstatou byla aktivní legitimace soukromé osoby k podání žaloby v případech, kdy státní zástupce odmítl vyhovět jeho žádosti či stížnosti. Trestné činy spadající pod institut podpůrné žaloby měly **povahu smíšených deliktů**, neboť byly současně návrhovými resp. veřejnožalobními delikty a také soukromožalobními delikty.⁷²

Trestní řád z roku 1850 obsahoval i **čistě soukromožalobní delikty**. Jednalo se o trestné činy, které byly prohlášeny za přestupky podle čl. X. úvod. zák. k trestnímu řádu z roku 1850, konkrétně o krádež a zpronevěru v rodině, veřejné zlé nakládání a nadávky, opilství a jiné hrubší nemravnosti v rodině. Specifická situace nastala u trestných činů urážek na cti spáchaných obsahem spisu tištěným.⁷³ Storch se vyjadřoval o „*úchylných a zvláštnostech*“,“⁷⁴ které stanovil § 507 trestního řádu z roku 1850. Uražený měl možnost sám být v roli žalobce, pak se jednalo o soukromožalobní delikt, nebo se mohl obrátit na státního zástupce, a pak se jednalo o veřejnoprávní delikt. Volba výběru žalobce záležela pouze na uraženém.⁷⁵

2.4 Trestní řád z roku 1853

Politická situace 50. let 19. století, období tzv. Bachova absolutismu, vedla k přijetí nového trestního řádu v roce 1853. Ten se omezil na zásadu ústnosti, obžalovací a zavedl písemný proces, resp. se vrátil k inkvizičnímu procesu a zásadám trestního zákona z roku 1803. Státní zastupitelství zůstalo zachováno.⁷⁶

Navzdory nastalé změně **soukromožalobní delikty** přetrvávají. Má se tak nadále podle § 417 trestního řádu z roku 1853 vždy u přestupků. Spolupůsobení státního zástupce nebylo vyžadováno, a dokonce z výše uvedeného ustanovení vyplývalo, že pro spolupůsobení státního zástupce zde nebylo místo. Podle § 37 trestního řádu z roku 1853 je na vůli soukromé osoby, aby vyrozuměla státního zástupce, který následně zahájil trestní řízení.

Trestní řád z roku 1853, jakož i jeho předchůdci,⁷⁷ směřoval k **ochraně negativního zájmu soukromého**. Vedle něho se souběžně objevuje také **pozitivní zájem soukromý**,

---

⁷² STORCH: Delikty návrhové..., s. 345 - 347.

⁷³ Urážky na cti spáchané jinak než tištěným obsahem spisu byly stíhány z úřední povinnosti.

⁷⁴ STORCH: Delikty návrhové..., s. 347.

⁷⁵ Tamtéž, s. 345 - 347.

⁷⁶ MIŘIČKA: *Trestní právo*..., s. 15.

⁷⁷ Trestní řád z roku 1803 a Trestní řád z roku 1850.

který mají tytéž osoby na tom, aby spáchaný trestný čin byl potrestán a aby bylo zahájeno trestní řízení.⁷⁸

2.5 Rakouské trestní řády

2.5.1 Trestní řád Glaserův z roku 1873

Trestní řád z roku 1873 se navrácí k myšlenkám trestního řádu z roku 1850. Původně se uvažovalo, že se trestní řád přijme v nezměněné podobě tak, jak tomu bylo roku 1850. Při reformačních pracích se od tohoto záměru upustilo, avšak nastolený proud 50. let 19. století se stal výchozím bodem pro tvorbu nového trestního řádu. Promítly se do něj zkušenosti z aplikační praxe, nové potřeby společnosti a pokroky v oblasti vědy.⁷⁹

Trestní řád z roku 1873 byl ovládán zásadou obžalovací. Veřejnou obžalobu podával státní zástupce nebo na jeho místě soukromý účastník. Soukromou žalobu pak podával soukromý žalobce.

Nejvýznamnější právo soukromého účastníka bylo podat **subsidiární žalobu**. V situaci, kdy tak soukromý účastník činil, musela být subsidiární žaloba co do předmětu totožná s trestním oznámením.⁸⁰ Podle Miříčky představoval subsidiární žalobce kontrolu řádného postupu státního zástupce při výkonu žalobního práva.⁸¹ Kallab se domníval, že právo podat subsidiární žalobu představuje doplněk veřejné žaloby.⁸²

Pozitivní právo rozlišovalo delikty stíhané k návrhu a delikty stíhané ke zmocnění. **Delikty stíhané k návrhu** byly stíhány z úřední povinnosti státním zástupcem za předpokladu, že dotčená osoba, které bylo tímto trestným činem ublíženo, projevila vůli v podobě návrhu na zahájení trestního stíhání.⁸³ Mezi delikty stíhané k návrhu se řadily trestné činy uvedené § 199 v zákoně o přímých daních nebo § 18 zákona o potírání pohlavních nemocí.⁸⁴ **Delikty stíhané ke zmocnění** představují modifikaci zásady oficiality. Trestní stíhání bylo zahájeno z úřední povinnosti, avšak státní zástupce musel reflektovat

---

⁷⁸ STORCH: Delikty návrhové..., s. 347 a 377.

⁷⁹ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 63 - 67.

⁸⁰ RŮŽIČKA, PŮRA, ZEZULOVÁ: *Poškozený a adhezni...*, s. 70.

⁸¹ MIŘIČKA: *Trestní právo...*, s. 77.

⁸² KALLAB, Jaroslav. *Základy nauky o způsobilosti být stranou a o příslušnosti soudu v trestním řízení rakouském*. Praha: Bursík & Kohout, Knihovna sborníku věd právních a státních, 1907, s. 86.

⁸³ KRONBERGER, František. K unifikaci trestního řízení, *Právník*, 1925, roč. 64, s. 469.

⁸⁴ HERRNRITT, Vilém, KALLAB, Jaroslav. *Trestní řád československý a předpisy jej doplňující platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 2. vydání. Praha: Československý Kompas, 1931, s. 78.

zájem osoby soukromé, které bylo trestným činem ublíženo. Státní zástupce nesměl podat obžalobu bez zmocnění soukromé osoby či dotčeného úřadu.⁸⁵ Delikty stíhané ke zmocnění byly stanoveny v § 493 trestního zákona z roku 1852, spáchané spisem tištěným proti veřejnému úředníku, služebníku, vojínovi a duchovnímu ve věcech jeho povolání.⁸⁶ Rozdíl mezi delikty k návrhu a ke zmocnění spočíval v tom, že delikty návrhové se skutečně stíhaly jen k návrhu oprávněné osoby a delikty ke zmocnění byly stíhány z úřední povinnosti. To znamená, že i bez zmocnění soukromé osoby bylo možné, aby probíhalo přípravné vyhledávání. Zmocnění soukromé osoby tvořilo podmínku pouze pro podání obžaloby. Naopak bez návrhu soukromé osoby státní zástupce nemohl vykonávat žádnou úřední činnost.⁸⁷

Pozitivní zájem soukromý definitivně upozadil negativní zájem soukromý. Stát neměl zájem či pouze minimální na trestním stíhání vymezených deliktů, ale uznával zájem soukromé osoby.⁸⁸ Na **soukromou žalobu** bylo možno pohlížet již jako na plnohodnotný institut a nikoli jen jako na výjimku. Pro podání soukromé žaloby musely být splněny podmínky uvedené v § 2 odst. 2 a § 46 až 50 trestního řádu z roku 1873. Podstatné náležitosti soukromožalobního deliktu byly vymezeny v § 46 trestního řádu z roku 1873, kdy se muselo jednat o trestný čin, který stanovil trestní zákon z roku 1852, a trestní stíhání bylo zahájeno k žádosti oprávněné osoby, což byla osoba, které bylo vymezenými trestnými činy ublíženo na právech. Soukromožalobní delikty se neomezily jenom na trestní zákon z roku 1852, byly obsaženy i ve zvláštních zákonech. Příkladem je § 21 nedůvodné odmítnutí opravy neúřední podle zákona o tisku z roku 1868, § 4 neoprávněné vydání bankovek nebo jiných majetníku svědčících o nezúročených dlužných úpisů, kterých by v obchodě bylo užívati za známky peněžní zákon z roku 1887 a přečin v § 23 a 24 podle zákona o ochraně známek z roku 1890.⁸⁹

2.5.2 Vojenské trestní řády z roku 1912

Rakouské vojenské trestní řády z roku 1912, ř. z. č. 130 pro společnou brannou moc a ř. z. č. 131 pro zemskou obranu, převzala Československá republika recepčním zákonem č. 11/1918 Sb. Oba procesní předpisy byly považovány za obsahově shodné, jediný rozdíl byl

---

⁸⁵ KALLAB: *Učebnice trestního...*, s. 80 - 90.

⁸⁶ STORCH: *Řízení trestní...*, s. 109.

⁸⁷ RŮŽIČKA, PŮRA, ZEŽULOVÁ: *Poškozený a adhezní...*, s. 75.

⁸⁸ STORCH: *Řízení trestní...*, s. 108 - 109.

⁸⁹ STORCH: *Delikty návrhové...*, s. 380 - 384.

mezi orgány společného vojska a zeměbrany. Za rozhodný byl prohlášen ř. z. č. 131/1912.⁹⁰ Přijal za své obdobnou terminologii jako trestní řád z roku 1873 a pracoval s pojmem soukromý žalobce, ale nikoli již se soukromým účastníkem, neboť neznal podpůrnou žalobu. Soukromý žalobce byl ten, kdo byl oprávněn k podání žádosti u trestných činů stíhaných jen na žádost.⁹¹ Soukromý žalobce ale již nezastupoval svou soukromou žalobu. Vojenské trestné činy včetně soukromožalobních se stíhaly vždy veřejnou obžalobou.⁹² Na místo subsidiární žaloby měl soukromý žalobce k dispozici procesní stížnost, kterou mohl podat po odepření trestního stíhání, popřípadě po zastavení trestního řízení. O stížnosti rozhodoval divisní nebo Nejvyšší vojenský soud.⁹³

Právní úprava trestního řízení soudního a vojenského přetrvala do roku 1950, kdy došlo k přijetí zák. č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním.

2.6 Zákon o ochraně cti z roku 1933

V souvislosti s přijetím nových zákonů⁹⁴ po vzniku Československé republiky se soukromá žaloba těšila velké oblibě. Především zavedením zákona o ochraně cti zák. č. 108/1933 Sb. z. a n., kde se jí dostalo jak hmotněprávní, tak samostatné procesní úpravy. Ustanovení § 14 zákona o ochraně cti z roku 1933 zakotvilo jednak soukromou žalobu a také veřejnou obžalobu, kterou směl státní zástupce podat pouze na základě zmocnění nebo žádosti poškozeného. Zákon v podstatě pracoval se soukromožalobními delikty⁹⁵ a obsahoval čtyři skutkové podstaty § 1 urážka, § 2 pomluva, § 3 utrhání na cti a § 4 výčitka trestního stíhání nebo trestu.⁹⁶

---

⁹⁰ MIŘIČKA: *Trestní právo...*, s. 24.

⁹¹ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, ČÍŽKOVÁ Jana. *Poškozený v československém trestním řízení*. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 18.

⁹² PAUK, Jaroslav. Pojem a postavení poškozeného ve vojenském trestním řízení, *Právník*, 1937, roč. 76, s. 349.

⁹³ KRONBERGER: *K unifikaci...*, s. 472.

⁹⁴ Např. zákon č. 108/1933 Sb. z. a n., o ochraně cti, zákon č. 111/1927 Sb. z. a n., o nekalé soutěži, zákon č. 218/1926 Sb. z. a n., o právu původském (autorský zákon)

⁹⁵ GRÍVNA, Tomáš. Ochrana cti v návrhu nového trestního zákoníku 2006. In GRÍVNA, Tomáš, VANDUCHOVÁ, Marie. (ed). *Aktuální problémy rekodifikace trestního práva hmotného: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané dne 11.5.2007 v Praze*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007, s. 145 - 146.

⁹⁶ Zákon o ochraně cti, zákon č. 108/1933 Sb. z. a n.

2.7 Trestní řád z roku 1950

Trestní řád z roku 1950 nahradil všechny dosavadní trestní řády. Jeho působnost se vztahovala na celé území Československa, kde doposud panovala nejednotnost. Na území Slovenska platil trestní řád z roku 1896, který v době rozpadu Rakouska-Uherska platil v Uhrách.⁹⁷ Vzhledem ke změně politického klimatu po únoru 1948 probíhalo vypracování nových trestních předpisů pouze v období tzv. právní dvouletky. Podle dobové literatury bylo v trestním řádu z roku 1950 patrné třídní zaměření trestního řízení, kladl se důraz na zásadu objektivní pravdy a socialistické zákonnosti, vymezila se funkce prokurátora a soudu. Trestní řád z roku 1950 navazoval a rozvíjel zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví.⁹⁸ Podle tohoto zákona § 142 bod 4 byla podpůrná žaloba zrušena.

Prokurátorovi náležel žalobní monopol a poškozenému nepříslušely žádné prostředky k podání žaloby, zůstalo pouze právo podat prostřednictvím trestního oznámení podnět k trestnímu řízení. Výjimečně a ve velmi omezených případech se mohl poškozený stát pomocníkem prokurátora. To znamenalo rozšíření práv poškozeného pokládáním otázek vyslychaným osobám v hlavním a odvolacím líčení a také možnost uplatnění nároků vzešlých z trestného činu při hlavním líčení.⁹⁹

Císařová a Čížková hovořily o dvou názorových proudech, které rozdělovaly právní teorii. První z nich přiznával poškozenému podávat opravné prostředky v přípravném řízení například proti usnesení o zastavení trestního stíhání. Druhý směr připouštěl podpůrnou žalobu.¹⁰⁰

Zajímavou skutečností bylo, že právní úprava okolních států, byť socialistických zemí, se soukromou žalobou počítala. Do trestního řádu ji zařadilo Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Bulharsko a Jugoslávie. Růžek k tomu uváděl, že neexistence soukromožalobních deliktů u nás nebyl nedostatek trestního řádu z roku 1950, protože stíhání státem bylo odůvodněno tím, že v každém případě byl dotčen i zájem společnosti.¹⁰¹

V kontextu s uvedeným byla zmiňována i možnost podat veřejnou obžalobu za souhlasu poškozeného. Mělo se jednat o trestné činy, kde by poškozeným byla osoba blízká

---

⁹⁷ FENYK: *Veřejná žaloba...*, s. 16.

⁹⁸ RŮŽEK, Antonín. *Československé trestní řízení*. 2. vydání. Praha: Panorama, 1982, s. 24.

⁹⁹ RŮŽIČKA, PÚRA, ZEZULOVÁ: *Poškozený a adhezni...*, s. 134 - 137.

¹⁰⁰ CÍSAŘOVÁ, ČÍŽKOVÁ: *Poškozený v československém...*, s. 31 - 32.

¹⁰¹ RŮŽEK, Antonín. *Obžalovací zásada v československém socialistickém trestním řízení*. Praha: ČSAV, 1964, s. 65.

nebo s ohledem na specifické okolnosti na straně poškozeného, které by odůvodňovaly upuštění od trestního stíhání.¹⁰²

Navzdory zmíněným názorům v trestněprávní rovině nenalezneme soukromý návrh či zmocnění. Zákonodárce tomu nebránil v trestním řádu správním zák. č. 89/1950 Sb. Za vhodné považují zmínit § 61 trestního řádu správního, který stanovil, že přestupky urážky na cti jsou stíhány pouze na návrh uraženého.¹⁰³ Trestní řád správní z roku 1950 byl účinný do 30. 6. 1961, kdy jej nahradil zák. č. 60/1961 Sb., o úkolech národních výborů při zajišťování socialistického pořádku, ve kterém již úprava stíhání na návrh obsažena nebyla.

2.8 Trestní řád z roku 1956 a trestní řád z roku 1961

Trestní řád z roku 1956 znamenal krok vpřed. Ačkoli se o něm lze vyjadřovat jako o pokrokovém zákonu, neimplementoval soukromou žalobu.¹⁰⁴ Postavení poškozeného se nezměnilo, zůstalo zachováno právo podat trestní oznámení k trestnímu řízení a omezeně právo poškozeného být v roli pomocníka prokurátora, kdy dokazoval vinu obviněného k prokázání vlastních nároků. Soukromá ani podpůrná žaloba nebyla připuštěna, což se nezměnilo ani po vydání trestního řádu z roku 1961,¹⁰⁵ který směřoval k upevnování socialistické zákonnosti a k posílení postavení prokurátora na úkor poškozeného. Podle § 43 odst. 3 trestního řádu z roku 1961 původního znění, návrh na náhradu škody mohl vznést za poškozeného prokurátor, a to i bez jeho souhlasu a proti jeho vůli.¹⁰⁶ Ke zlepšení postavení poškozeného došlo až novelami po roce 1989, zejména novelou zákon č. 178/1990 Sb.

2.9 Dílčí závěr

Předchozí podkapitoly představují historický základ institutu soukromé žaloby, přičemž jeho existence na našem území byla známa od starého středověkého procesu. Postupným vývojem se vedle návrhových deliktů objevily soukromožalobní delikty, pozitivní zájem soukromý byl upřednostněn před negativním zájmem soukromým a došlo k zavedení

---

¹⁰² CÍSAŘOVÁ, ČÍŽKOVÁ: *Poškozený v československém...*, s. 31 - 32.

¹⁰³ RŮŽIČKA, PŮRA, ZEŽULOVÁ: *Poškozený a adhezni...*, s. 134 - 137.

¹⁰⁴ GRIVNOVÁ, Petra, GRIVNA, Tomáš. Trestní právo procesní. In BOBEK, Michal, a kol. (ed). *Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějin bezpráví*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, Masarykova univerzita, 2009, s. 584 - 587. [online] [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <http://www.komunistickepravo.cz/kapitoly/20_582-610_komunistickepravo-cz_Grivnova-Grivna_Trestni-proces.pdf>.

¹⁰⁵ RŮŽIČKA, PŮRA, ZEŽULOVÁ: *Poškozený a adhezni...*, s. 159 - 160.

¹⁰⁶ CÍSAŘOVÁ, ČÍŽKOVÁ: *Poškozený v československém...*, s. 45.

podpůrné žaloby povahou spadající pod veřejnou obžalobu. Rozkvět soukromé žaloby přinesl rakouský trestní řád soudní z roku 1873, kde byla problematika velmi podrobně rozpracována, a neopomenu dodat, že dobovými právními autoritami živě diskutována. Tento cenný přínos informací v podobě článků, příspěvků, komentářů a učebnic je dokladem toho, že soukromá a podpůrná žaloba nebyla mrtvým tématem. Řešení problémů v praxi vzbuzuje dojem, že její zakotvení v zákoně nebylo neúčelné a užití pouze sporadické. Rakouský právník Alois Zucker sice konstatuje, že podání podpůrné žaloby bylo spíše výjimečné, ale podle tamních právníků byla příčinou právě její existence v zákoně, která zajišťovala aktivitu státního zástupce. Státní zástupce vykonával svoji práci natolik precizně, že podání podpůrné žaloby nebylo zapotřebí.¹⁰⁷ Samozřejmě, že se nejedná o jediné relevantní vysvětlení a v odborných diskuzích se objevují další důvody.¹⁰⁸

Za podstatné pokládám, že soukromá žaloba včetně podpůrné žaloby byly součástí právního řádu, který platil na našem území téměř 80 let. Nad rámec výše uvedeného doplňuji, že se počítalo s rozšířením výčtu soukromožalobních deliktů o nové delikty a o některé delikty, které byly řazeny mezi veřejnožalobní. Rozšíření nastínila osnova nového trestního zákoníku z roku 1893.¹⁰⁹ O zachování soukromé žaloby se uvažovalo i po roce 1950,¹¹⁰ ovšem jak již zaznělo, k realizaci nedošlo. Troufnu si tvrdit, že nebýt poúnorových změn roku 1948, soukromá a podpůrná žaloba by měly dodnes své místo v ustanoveních trestního řádu a trestního zákoníku.

---

¹⁰⁷ GŘIVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení...*, s. 15.

¹⁰⁸ Např. Postavení podpůrného žalobce, který zastupuje obžalobu, ale zároveň bojuje proti opačnému mínění státního zástupce. Potřeba advokáta a s tím spojená finanční zátěž. Viz GŘIVNA, Tomáš. *Soukromá žaloba v trestním řízení*. Praha: Karolinum, 2005, s. 16.

¹⁰⁹ GŘIVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení...*, s. 13 a 15-16.

¹¹⁰ CÍSAŘOVÁ, ČÍŽKOVÁ: *Poškozený v československém...*, s. 32.

3. Právní úprava de lege lata

3.1 Institut trestního stíhání se souhlasem poškozeného

Platná právní úprava nezná institut soukromé ani podpůrné žaloby. Do 30. 6. 1990 orgány činné v trestním řízení stíhaly trestné činy z úřední povinnosti. Novelou trestního řádu zákonem č. 178/1990 Sb. byla prolomena zásada oficiality a legality a zakotven institut trestního stíhání se souhlasem poškozeného.¹¹¹ Přítomnost veřejného zájmu na stíhání trestných činů se dostává do konfliktu se zájmem soukromým resp. se zájmem poškozeného na trestním nestíhání.¹¹² Zákonomodárce upřednostnil soukromý zájem poškozeného nad zájmem státu na trestním stíhání a umožnil poškozenému zabránit trestnímu stíhání podezřelého odepřením souhlasu k trestnímu stíhání nebo jeho zpětvzetím.¹¹³

Růžička přirovnává tento institut k deliktům stíhaných ke zmocnění a odkazuje na trestní řád z roku 1873.¹¹⁴ S Růžičkou v zásadě souhlasí i Grívna, který tvrdí, že co do principu jsou delikty ke zmocnění podobné trestnímu stíhání se souhlasem poškozeného.¹¹⁵ Další současná právní autorita Jelínek má také za to, že institut svojí povahou odpovídá deliktům ke zmocnění. Zavedení institutu trestního stíhání se souhlasem poškozeného mělo za následek vznik tzv. **deliktů se svolením**.¹¹⁶

Nyní aktuální úpravu institutu trestního stíhání se souhlasem poškozeného, která si prošla mnoha novelami,¹¹⁷ nalezneme v § 163 a 163a TŘ. V prvním ustanovení zákon uvádí taxativní výčet trestných činů, konkrétně dvaceti devíti trestných činů, u kterých má poškozený právo dát souhlas s trestním stíháním osoby, proti níž se trestní řízení vede, existuje-li vztah osob blízkých.

---

¹¹¹ JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 263.

¹¹² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád, Komentář*, I. díl. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2117.

¹¹³ PÚRY, František, SOTOLÁŘ, Alexander, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 127.

¹¹⁴ RŮŽIČKA, PÚRA, ZEZULOVÁ: *Poškozený a adhezní...*, s. 517.

¹¹⁵ GRÍVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení...*, s. 48.

¹¹⁶ JELÍNEK, Jiří. Trestní stíhání se souhlasem poškozeného-bilance a perspektivy, *Kriminalistika*, 1996, č. 4, s. 294.

¹¹⁷ novela zákona č. 558/1991 Sb., novela zákona č. 292/1993 Sb., novela zákona č. 265/2001 Sb., novela zákona č. 115/2006 Sb., novela zákona č. 41/2009 Sb.

3.1.1 Poškozený

Poškozený je stranou řízení a podle § 43 TŘ ten, komu byla trestným činem způsobena majetková škoda, ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví nebo ten, komu byla způsobena nemajetková újma a ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil. Poškozeným je zároveň i osoba, které majetková škoda vznikla, ale které pachatel škodu již v plném rozsahu nahradil. Široké vymezení pojmu reguluje § 43 odst. 2 TŘ, dle kterého se za poškozeného nepovažuje ten, kdo se cítí být trestným činem poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem. Dále jej koriguje § 310a TŘ pro účely narovnání nepřisluší práva poškozeného tomu, na koho přešel nárok na náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení.¹¹⁸ Ustanovení § 163 TŘ se uplatní jen tehdy, je-li poškozeným fyzická osoba.

Kazuistika č. 7 – Katastr nemovitostí (reálná)

Obviněný Jaroslav byl uznán vinným pokusem trestného činu podvodu na tom skutkovém základě, že podal návrh na povolení vkladu do katastru nemovitostí, kterým požadoval zapsání vlastnického práva k nemovitostem ve prospěch svého syna Tadeáše. K návrhu na povolení vkladu byla přiložena kupní smlouva, kde na straně prodávajícího byla společnost MURTEC PROTECTION, a. s. a zakupujícího byl označen Tadeáš. Vlastnické právo v souladu se stavem zapsaným ke dni převodu v katastru nemovitostí náleželo společnosti MURTEC PROTECTION, a. s., která ale o tomto převodu nevěděla. Jaroslav jednal jako předseda představenstva společností GOLEM, a. s., která byla zmocněna ke správě předmětné nemovitosti nikoli ke zcizení. Jaroslav byl osobou blízkou k předsedovi představenstva a jedinému akcionáři společnosti MURTEC PROTECTION, a. s., který výslovně odmítl dát souhlas s trestním stíháním.¹¹⁹

V souvislosti s výše uvedenou kazuistikou Nejvyšší soud ČR vyslovil právní větu, že byla-li trestným činem způsobena právnické osobě škoda na majetku nebo je-li právnická osoba z jiného důvodu poškozeným, není trestní stíhání podmíněno souhlasem této právnické osoby. Právnická osoba nemůže být vůči obviněnému ve vztahu příbuzenském či obdobném, a to i za situace, jestliže členem statutárního orgánu nebo společníkem poškozené právnické osoby je fyzická osoba, která je vůči obviněnému ve vztahu příbuzenském nebo obdobném.¹²⁰

V případě soukromé žaloby je tomu jinak. V zahraničních právních úpravách jsou aktivně legitimovány i právnické osoby.¹²¹ Trestní řád z roku 1873 také připouštěl možnost

¹¹⁸ JELÍNEK, Jiří. Poškozený po posledních novelizacích trestního řádu, *Karlovarská právní revue*, 2013, č. 3, s. 4.

¹¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 3 Tdo 709/2010

¹²⁰ *Tamtéž.*

¹²¹ GRÍVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení...*, s. 68.

právní osobě podat soukromou žalobu.¹²² Navzdory tomu existovala i pro ně určitá omezení. Například nebylo možné, aby politická organizace byla chráněna na cti podle zákona o ochraně cti z roku 1933.¹²³

3.1.2 Zásada oficiality a legality

V úvodu této podkapitoly jsem zmínila, že institut prolamuje zásadu oficiality a legality. Problematikou se zabýval Musil, který poukázal na historický vývoj zásad a v tomto směru konstatoval, že trestněprávní systém zohledňuje následky vyvolané použitím právní normy. Musil tímto připouští výjimku z obecného pravidla resp. ze zásady oficiality a legality, protože si je vědom skutečnosti, že za určitých okolností by bezvýhradní aplikace právní normy způsobila více škod než užitku.¹²⁴ V souvislosti se soukromou žalobou je obecně zastáván názor, že její podstata představuje projev zásady oportunity.¹²⁵

3.1.3 Okruh trestných činů u deliktů se svolením

Co se týče vymezení okruhu trestných činů, které jsou uvedeny v § 163 odst. 1 TR, tak na základě podrobnějšího zkoumání docházím k závěru, že vymezený výčet obsahuje vedle trestných činů s nižší mírou společenské závažnosti, také trestné činy s vyšší mírou společenské závažnosti. Jelínek uvádí, že rozdílná míra společenské závažnosti se zdá „nahodilá a nepromyšlená“,“¹²⁶ neboť například výčet majetkových deliktů je bez omezení skutkových podstat a zahrnuje i zvláště závažné zločiny, zatímco mnoho nedbalostních a méně závažných trestných činů není vůbec ve výčtu zařazeno.¹²⁷ Dovolím si uvést další příklad zvláště závažného zločinu znásilnění § 185 odst. 2 TZ, kde horní hranice trestní sazby dosahuje 10 let, což by v rámci soukromé žaloby nepřicházelo v úvahu, neboť soukromožalobní delikty jsou trestné činy s nižší společenskou škodlivostí. Nejen¹²⁸ Musil

¹²² KALLAB, Jaroslav. O legitimaci k obžalobě v trestním řízení rakouském. In RIEGER, Bohuš. *Sborník věd právních a státních*, Praha: Bursík & Kohout, 1906, s. 319.

¹²³ Srov. Rozhodnutí ze dne 4. ledna 1938, Zm I 897/37, číslo 6089 Sb. n. s.

¹²⁴ MUSIL: Má být omezeno..., s. 13.

¹²⁵ MULÁK, Jiří. Zásada legality a oportunity v českém trestním řízení. In JELÍNEK, Jiří (ed). *Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu*. Praha: Leges, 2016, s. 56.

¹²⁶ JELÍNEK, Jiří. Současná trestní politika – co je nejdůležitější? In JELÍNEK, Jiří, GŘIVNA, Tomáš (ed). *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 14.

¹²⁷ Tamtéž

¹²⁸ Srov. KRISTKOVÁ, Veronika a kol. *Procesní práva poškozeného a role státního zástupce* [online]. Liga lidských práv, 14. února 2007 [cit. 22. května 2017]. Dostupné na <<http://llp.cz/publikace/procesni-prava>

s Jelínkem zaujali stanovisko, ve kterém v rámci institutu trestního stíhání se souhlasem poškozeného navrhuje taxativní výčet typově méně závažných trestných činů. Za nejvhodnější považují zařazení pouze nedbalostních trestných činů.¹²⁹

3.1.4 Vztah příbuzenský a obdobný podle § 100 odst. 2 trestního řádu

Problematiku příbuzenského či obdobného vztahu měl Jelínek za spornou již v roce 1996.¹³⁰ V § 100 odst. 2 TR je stanoveno, kdo je považován za osobu blízkou. Jedná se o příbuzného v pokolení přímém, sourozence, osvojitele, osvojence, manžela nebo druha, jinou osobu v poměru rodinném nebo obdobném, která újmu způsobenou obviněnému právem pociťuje jako újmu vlastní. Vztah osob blízkých musí existovat v době, kdy se vede trestní stíhání, nikoli v době, kdy byl trestný čin spáchán. Výjimku tvoří trestný čin znásilnění¹³¹, kde postačí, aby tu vztah byl v době spáchání trestného činu.¹³²

Kazuistika č. 8 – Milenci (reálná)

Poškozená Julie se zamilovala do Romea. Vedla s ním občasný milenecký život, ale společnou domácnost neměli a nealokovali finanční prostředky ke společné úhradě potřeb, neboť poškozená zatím žila se svou matkou a navštěvovala školní zařízení. Milenecký vztah byl bezproblémový až do osudné hádky na ulici Stodolní, kdy Julie odmítla na žádost Romea nasednout do jím řízeného motorového vozidla. Romeo se rozčílil a jednou rukou ji uchopil za ruku a druhou rukou za krk a takto ji vtáhl a vtačil i přes její verbální a fyzický odpor na místo spolujezdce, načez se s ní v tomto vozidle uzamkl a odjel s ní. Obviněný Romeo vůči poškozené Julii takto jednal na místě veřejnosti přístupném. Nejvyšší soud ČR konstatoval, že se nemohlo jednat o vztah obdobný vztahu druha a družky podle § 163 TR. Ani okolnost, že poškozená s obviněným vedla příležitostný intimní život, není z pohledu uvedeného vztahu druha a družky podstatná, neboť se nejednalo o společný sexuální život v rámci sdílení společné domácnosti, sdružování finančních prostředků apod. Takový milenecký vztah nelze proto povýšit na vztah, který by zakládal použitelnost ustanovení § 163 TR.¹³³

Citované rozhodnutí, které bylo vydáno poměrně v nedávné době, se zabývalo vztahem mezi poškozenou a obviněným, zda jej lze podřadit pod pojem „poměr obdobný

---

poskozeného-a-role-statního-zastupce/> (s. 30) nebo JIŘÍČEK, Pavel, HRUŠÁKOVÁ, Milana. Možnost řešení bagatelních trestných činů rozšířením použití institutu trestního stíhání se souhlasem poškozeného. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2014, roč. 22, č. 2, s. 117.

¹²⁹ Srov. MUSIL, Jan. Má být omezeno dispoziční právo poškozeného udílet souhlas s trestním stíháním podle § 163 tr. řádu? *Trestní právo*, 2003, č. 12, s. 16 nebo JELÍNEK, Jiří. Poškozený po posledních novelizacích trestního řádu. *Kriminalistika*, 2017, s. 6.

¹³⁰ JELÍNEK: Trestní stíhání se..., s. 297.

¹³¹ Výjimka se vztahuje i na trestný čin opilství, pokud by jinak vykazoval znaky trestného činu znásilnění.

¹³² GRIVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení...*, s. 90.

¹³³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 6 Tdo 21/2011.

rodinnému“. Soud dospěl k názoru, že občasný sexuální styk nelze definovat na vztah druha a družky nebo partnerský vztah, který musí svojí podstatou odpovídat vztahu mezi manžely, případně rodinnému vztahu. Při hodnocení vycházel soud ze skutečností, že poškozená žije s matkou, chodí do školy a také pro něj byla významná výpověď poškozené, která uvedla, že obviněný po ní při večeři v restauraci žádal, aby se schovala před jeho matkou. Rovněž poškozená uvedla, že s obviněným byla mj. i proto, že nikoho jiného neměla.¹³⁴

Ze skutkového stavu citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, je podle mého názoru velmi obtížné určit, zda se jedná o vztah druha a družky. Hranice mezi tím, zda se o tento vztah jedná či nejedná, je velmi tenká. V dnešní době není nic neobvyklého, že každý z partnerů má svůj vlastní byt a nesdílí společnou domácnost ani nesdružují finanční prostředky ke společné úhradě potřeb. Nicméně po podrobném prostudování judikátu také sledávám, že mezi milenci není vztah podle § 100 odst. 2 TŘ, neboť před incidentem dala poškozená najevo, že s obviněným již nechce pokračovat ve vztahu.

Velmi podobný případ řešil Krajský soud v Českých Budějovicích v rozhodnutí pod sp. zn. 4 To 935/94. Poškozená s obžalovaným udržovala intimní poměr více jak jeden rok, nežila s ním ve společné domácnosti, neměla s ním společné dítě, ale oba dva byli ve svazku manželském a neměli úmysl se rozvést. Krajský soud v Českých Budějovicích vyslovil, že se také nejedná o poměr, jaký má na mysli ustanovení § 100 odst. 2 TŘ.

Jelínek s citovaným názorem Krajského soudu v Českých Budějovicích souhlasí a považuje jej za správný a zároveň dodává, že extenzivní výklad pojmu „poměr rodinný nebo obdobný“ by mohl vést ke zneužití dispozičního práva a k nežádoucím důsledkům. Vztah mezi poškozenou a obviněným by musel být velmi pevný, hluboký a intenzivní, že by újmu, kterou utrpěl jeden z nich, druhý pocíťoval důvodně jako újmu vlastní.¹³⁵

V kontextu uvedených judikátů se zamýšlím nad otázkou, zda je skutečně nutné, aby souhlas poškozeného byl podmíněn vztahem příbuzenským nebo obdobným, neboť v daných případech poškození minimálně uvažovali nad tím souhlas s trestním stíháním nevyslovit. Proč jim bránit takto striktně nastavenou právní úpravou? Dále poukazují na významný rozdíl oproti soukromé žalobě, kde obecně vztah osob blízkých nepodmiňuje její podání.

---

¹³⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 6 Tdo 21/2011.

¹³⁵ JELÍNEK: Trestní stíhání se..., s. 299 -300.

3.1.5 Zúžení dispozičního práva poškozeného ve smyslu § 163a odst. 1 TŘ

Souhlasu poškozeného s trestním stíháním není třeba, pokud byla trestným činem způsobena smrt, pokud poškozený není pro svou duševní poruchu schopen souhlas dát, pokud je poškozený mladší 15 let nebo pokud je z okolností zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůzkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností.¹³⁶ Ustanovení § 163a odst. 1 TŘ se dotýká případů, kde je významně zasaženo do veřejného zájmu. V rámci soukromé žaloby většina evropských trestních řádů umožňuje výjimky, za předpokladu významného zasažení do veřejného zájmu, smí státní zástupce zahájit trestní stíhání soukromožalobního deliktu.

Vantuch podotýká: „*nedůslednost zákonodárce*“, kdy v případě smrti se k souhlasu poškozeného nepřihlíží, ale v případě mnohamilionových škod u trestného činu podvodu nebo krádeže spáchané vloupáním je souhlas předpokladem k trestnímu stíhání.¹³⁷ S tímto tvrzením se dá jediné souhlasit, neboť způsobení mnohamilionových škody posuzují také za významný zásah do veřejného zájmu, kde souhlas poškozeného nepovažují za relevantní.

3.1.6 Úprava lhůt, forma a zpětvzetí souhlasu poškozeného

Posledními charakteristickými znaky daného institutu, které bych ráda zmínila, jsou úprava lhůt, forma a zpětvzetí podaného souhlasu. Souhlas s trestním stíháním lze udělit ihned na výzvu orgánu činného v trestním řízení, nejpozději však v poskytnuté lhůtě v maximální délce 30 dní. Jednou stanovená lhůta již nemůže být prodlužována a poškozený po jejím marném uplynutí nemůže dát souhlas. Orgány činné v trestním řízení jsou povinny o těchto skutečnostech poškozeného poučit.

Mám za to, že úprava lhůty v maximální délce 30 dní je velmi přísná. Poškozený může z omluvitelných důvodů vyplývajících z objektivních skutečností lhůtu zmeškat a souhlas již nebude moci nikdy udělit. Na rozdíl od obviněného, který i po uplynutí lhůty 30 dní a neudělení souhlasu, má právo podle § 11 odst. 3 TŘ prohlásit, že na projednání věci trvá. Podle mého názoru tato úprava neúměrně posiluje práva obviněného oproti poškozenému.

---

¹³⁶ § 163a TŘ

¹³⁷ VANTUCH, Pavel. Trestní stíhání se souhlasem poškozeného, nebo na jeho návrh?, *Právní praxe*, 1994, č. 3, s. 152 a 153.

Pro srovnání, v trestním zákoně z roku 1852 byla stanovena pro soukromou žalobu lhůta 6 týdnů.¹³⁸ Také v dnešním Německu má soukromý žalobce lhůtu v délce 6 týdnů k podání návrhu na trestní stíhání. V Polsku je zakotvena kombinace subjektivní jednoleté promlčecí lhůty s objektivní tříletou promlčecí lhůtou.¹³⁹

Poškozený může vyjádřit svůj souhlas vždy pro konkrétní trestní čin, a to písemnou formou nebo ho nadiktovat ústně do protokolu. V současné době je preferována druhá varianta. Vantuch míní, že poškozený se rozhoduje v mimořádném psychickém napětí a jeho rozhodnutí nemusí být natolik objektivní jako písemný souhlas. Dále dodává, že velmi záleží na způsobu, jakým se orgán činný v trestním řízení táže poškozeného, neboť interpretace ustanovení § 163a TŘ může být sugestivně kápiciozní.¹⁴⁰

S touto myšlenkou se zcela neztotožňuji. Nelze popřít fakt, že souhlas projevovaný v písemné formě je promyšlenější, nicméně si nemyslím, že by ve skutečnosti tento souhlas sepisoval sám poškozený, nýbrž jeho právní zástupce. Dále se domnívám, že souhlas udělený orgánu při příležitosti výslechu poškozeného jako svědka stojí na předchozím uvážení, neboť poškozený se musel s celou záležitostí osobně, ale i v rámci rodinných či obdobných vazeb vypořádat a zaujmout k ní svůj postoj. Souhlas s trestním stíháním může poškozený výslovným prohlášením vzít kdykoliv zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. Výslovně odepřený souhlas však nelze znovu udělit.¹⁴¹

Kazuistika č. 9 – Zákeřný podezřelý (fiktivní)

Podezřelý Hynek, který byl věčně bez peněz, odcizil svému bratrovi Adamovi bankovky v hodnotě 6.200,- Kč. Když Adam zjistil, že mu v peněžence chybí předmětná částka, obrátil se na policii, neboť se domníval, že mu ji někdo ukradl v místním podniku u Kotvy. Na kamerovém systému dotčeného podniku, ale nebyly nalezeny žádné záznamy týkající se krádeže. Adam proto pojal podezření, že mu hotovost musel vzít jeho bratr Hynek, kterého ten den navštívil. K posílení tohoto podezření přispěl i telefonát od jeho matky, která mu sdělila, že jí Hynek vrátil dluh ve výši 200,- Kč. Splácení dluhů mu nebylo vlastní, a tak si Adam na něj posvítíl a v tu chvíli káppl Hynek božskou a přiznal se ke krádeži. Hynek Adamovi sliboval, že mu vše vrátí, a prosil, ať hlavně nedává souhlas k trestnímu stíhání. Adam se nakonec nechal přesvědčit, protože Hynek zbytek peněz investoval do dětí, což bratra obměkčilo a odepřel udělení souhlasu. Týden na to Adam zjistil, že Hynek prohrál v podniku u Kotvy 6.000,- Kč.

Kazuistika mě přivádí k úvaze nad zneužitím právní úpravy v § 163 odst. 2 TŘ ve prospěch podezřelého, který může lstivě zastírat objektivní skutečnosti, vyslovovat omluvy,

¹³⁸ GRÍVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení...*, s. 22.

¹³⁹ RŮŽIČKA, PŮRA, ZEŽULOVÁ: *Poškozený a adhezni...*, s. 644 a 654.

¹⁴⁰ VANTUCH: *Trestní stíhání se souhlasem...*, s. 153a 154.

¹⁴¹ § 163 odst. 2 TŘ

kteře nejsou myšleny vážně a přesvědčit tak poškozeneho, aby souhlas neudílel. Následně může své chování obrátit o 360 stupňů a odkřít pravou tvář, kdy předchozí „divadélko“ hrál jen pro účely neudělení souhlasu. Důvodem, proč nelze výslovně odepřený souhlas znovu udělit, je podle mého názoru právní jistota. Podezřelý má právní jistotu, že kauza je uzavřena pro nepřipustnost trestního stíhání. Nemyslím si, že právní jistota by měla mít přednost před listivým jednáním podezřelého a právní úprava by na to měla reagovat.

3.2 Dílčí závěr

Smyslem institutu trestního stíhání se souhlasem poškozeneho je nepochybně snaha vyvážit zájem státu na potrestání pachatele a zájem poškozeneho na nestíhání pachatele. Jedná se o svébytnou a zcela ojedinělou právní úpravu, která řeší střet těchto dvou zájmů, neboť v evropském prostředí, mimo Slovenskou republiku,¹⁴² se stejný institut nevyskytuje. Ze znaků, které jsou charakteristické pro daný institut, nelze dovodit zaměnitelnost se soukromou žalobou. Nepřehlédnutelné jsou rozdíly nejen v základních zásadách, ale i v soukromém zájmu, jenž je typický pro poškozeneho. V případě deliktů se svolením dává zákonodárce poškozeneému možnost výběru, zda bude upřednostněn soukromý zájem, ale v případě soukromé žaloby sám zákonodárce upřednostňuje soukromý zájem.

Dalším významným protipólem, který uvedené instituty od sebe odlišuje, je osoba poškozeneho. Delikty se svolením se omezují pouze na fyzickou osobu, zatímco soukromá žaloba aktivně legitimuje i právnickou osobu. Vyloučení právnické osoby v rámci souhlasu poškozene je pochopitelné, neboť zákaz navazuje na další podmínku, a to vztah příbuzenský či obdobný, který právnická osoba nemůže nikdy navázat. Osobně neshledávám jiný relevantní důvod pro její separaci, kterou považuji za handicap právní úpravy. Z judikatury Nejvyššího soudu ČR¹⁴³, kazuistika č. 7 podkapitola 3.1.1, je zřejmý tento deficit, který demonstruje případ, kde dochází k významnému zásahu do soukromé sféry poškozeneho, jenž je právnickou osobou a nemá zájem na trestním stíhání obviněného.

Specifický poměr mezi obviněným a poškozeneým neovlivňuje jenom aktivní legitimaci právnické osoby, ale i všechny ostatní fyzické osoby, které nejsou vymezeny v § 100 odst. 2 TŘ. Mám za to, že každá fyzická osoba nemusí mít nutně zájem na trestním

---

¹⁴² LANGHANSHOVÁ, Hana a kol. *Právní analýza některých aspektů postavení poškozeneho trestním řízením a oběti trestného činu v českém trestním řádu* [online]. Liga lidských práv, 14. 2. 2007 [cit. 22. 5. 2017]. Dostupné na <<http://lp.cz/publikace/procesni-prava-poskozeneho-a-role-statniho-zastupce/>>. (s. 34)

¹⁴³ Kazuistika č. 7 – Katastr nemovitostí, Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 3 Tdo 709/2010

stíhání pachatele a nenacházím uspokojivé vysvětlení, proč zákonodárce preferuje vztahy příbuzenské či obdobné. Názorným příkladem je kazuistika č. 8¹⁴⁴ podkapitola 3.1.4, kde soud konstatoval, že mezi „pouhými milenci“ není poměr obdobný rodinnému, tudíž nelze aplikovat § 163 TŘ. Současná právní úprava neodůvodněně vytváří rozdíly mezi poškozenými. U poškozených nepodřazených pod § 100 odst. 2 TŘ se automaticky předpokládá jejich zájem na trestním stíhání pachatele. V evropském měřítku se jedná o úpravu velmi neobvyklou. V rámci soukromé žaloby je sice povýšen vztah osob blízkých, nýbrž pouze pro omezený okruh soukromožalobních deliktů, kde dochází k intenzivnějšímu zásahu do veřejného zájmu.¹⁴⁵ Trestní řád z roku 1873 dělí soukromožalobní delikty na tři skupiny, kam je samostatně řazen blízký poměr poškozeného a pachatele.¹⁴⁶ Rekapituluji, že v žádné právní úpravě, mimo současný platný a účinný trestní řád, nejsou práva poškozeného omezena na vztah příbuzenský nebo obdobný. Domnívám se, že výhody z trestního nestíhání pachatele nepožívají jen osoby blízké, ale všichni poškození, proto bych vztah příbuzenský nebo obdobný neřadila mezi podmínky pro zahájení trestního stíhání ve smyslu § 163 TŘ.

Okruh trestných činů u deliktů se svolením je odbornou veřejností velmi kritizován, s čímž se dá jen souhlasit. Výčet trestných činů postrádá na systematickosti a osobně se také domnívám, že by měl zahrnovat pouze nedbalostní trestné činy. Vysoká míra společenské nebezpečnosti není ani typická pro soukromožalobní delikty. V rámci soukromé žaloby vnímám za pozitivní zařazení i úmyslného trestného činu pomluvy, v jehož případě nepovažuji generální prevenci za prioritní.

Co se týče zúžení dispozičního práva poškozeného ve smyslu § 163a odst. 1 TŘ, tak lze se současnou zákonnou úpravou více než souhlasit. Mám za to, že je nutné chránit poškozeného za situace, kdy trpí duševní poruchou, je nízkého věku, je způsobena smrt nebo je na něj vykonáván silný nátlak. V podobném duchu se postupovalo i v trestním řádu z roku 1873 u soukromé žaloby.¹⁴⁷ Nad rámec uvedeného státní zástupce u soukromožalobních deliktů může podat obžalobu v případě významného zásahu do veřejného zájmu nebo v případě recidivy. Lze vyvodit, že v zákonem předvídaných situacích může státní zástupce podat obžalobu bez souhlasu poškozeného. Přes odpor státního zástupce tak smí učinit pouze poškozený, který podává soukromou žalobu, což z logiky věci nelze u deliktů se svolením.

---

¹⁴⁴ Kazuistika č. 8 – Milenci, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 6 Tdo 21/2011

¹⁴⁵ GRIVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení...*, s. 67.

¹⁴⁶ KALLAB: *O legitimaci k...*, s. 316.

¹⁴⁷ Srov. HRUBÝ, Věnceslav. *O právu soukromé obžaloby osob nezletilých a nedospělých dle rak. práva trestního*. Právník, 1889, s. 325., KALLAB, Jaroslav. *O legitimaci k obžalobě v trestním řízení rakouském*. In RIEGER, Bohuš. *Sborník věd právních a státních*, Praha: Bursík & Kohout, 1906, s. 326.

Závěrem jsem se zabývala využitelností institutu trestního stíhání se souhlasem poškozeného v praxi. Statistiky uveřejněné na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti¹⁴⁸ však nedávají ucelený přehled. Ani po písemné žádosti o informace podle zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, se mi nedostalo uspokojivé odpovědi. Údaje o zahájených trestních stíháních či pokračování v nich na základě souhlasu poškozeného podle ustanovení § 163 TŘ nejsou statisticky sledovány, což je ke škodě věci. Statistiky, které mi byly poskytnuty, se týkají pouze údajů o počtu zastavených trestních stíhání a odložených věcí z důvodu, že souhlas poškozeného nebyl dán nebo byl vzat zpět, bylo-li trestní stíhání podmíněno souhlasem poškozeného.

Rok	Zastavení trestního stíhání	Odložená věc	Celkový počet rozhodnutí
2016	6	141	92.710
2015	1	138	100.351
2014	4	100	112.685
2013	133	2.617	114.591
2012	136	2.775	112.309

Ze statistické tabulky vyplývá, že počet případů, kdy poškozený nedal souhlas nebo ho vzal zpět, rok od roku rapidně klesá. V porovnání s celkovým počtem rozhodnutí nelze usuzovat, že by příčinou byla nižší kriminalita. Nejvýraznější rozdíl je u zastavení trestního stíhání mezi roky 2012 a 2015, kde počet případů je 136krát nižší. Vysvětlení mnohonásobného snížení počtu rozhodnutí ve prospěch zastavení a odložení věcí, které nastalo během pěti let, může spočívat v četnějším využívání institutu trestního stíhání se souhlasem poškozeného. Samozřejmě si uvědomuji, že se pohybuji v rovině spekulací, ale považuji to za racionálnější odůvodnění oproti tvrzení, že klesá počet případů podmíněných souhlasem poškozeného.

¹⁴⁸ Srov. <http://cslav.justice.cz/InfoData/uvod.html>

4. Soukromá žaloba v cizozemské právní úpravě

4.1 Soukromá žaloba v Rakousku

V dobách existence Rakousko-Uherského mocnářství byly platné a účinné stejné právní předpisy v českých i rakouských zemích. Pro účely této práce vyzdvihují zejména trestní řád z roku 1873, kterým jsem se podrobně zabývala ve druhé kapitole. Na pozadí odlišného historického vývoje se nabízí velmi zajímavá komparace současného rakouského trestního řádu z roku 1975 s naším trestním řádem z roku 1961.

Rakouské trestní řízení je podobně jako u nás ovládáno zásadou legality a oficiality. Zásada legality je vyjádřena § 34 odst. 1 StPO.¹⁴⁹ Rakouský trestní řád z roku 1975 obsahuje nejen soukromou žalobu, ale i subsidiární žalobu, návrhové delikty a delikty ke zmocnění.

Soukromá žaloba je poměrně široce upravena. Okruh soukromožalobních deliktů vymezuje rakouský trestní zákoník. Pod soukromožalobní delikty spadají trestné činy proti lidské cti, například trestné činy § 111 zlomyslné pomluvy StGB a § 115 urážky StGB, dále trestné činy proti rodině a mládeži.¹⁵⁰ Významná část soukromožalobních deliktů se nachází ve zvláštní části pátém oddílu rakouského trestného zákoníku, trestné činy proti soukromí a listovnímu tajemství. Patří sem trestné činy § 118 StGB ohrožení poštovního tajemství, § 119 StGB ohrožení tajemství dálkového přenosu, § 121 StGB ohrožení služebního tajemství, § 122 StGB ohrožení obchodního nebo podnikatelského tajemství, § 123 StGB vyzvídání obchodního nebo podnikatelského tajemství. V případě majetkové trestné činnosti, u trestných činů poškození věci, poškození údajů, krádež, odběr energie, zpronevěra, zatajení, trvalé odnětí věci, zásah do cizího honebního práva nebo práva rybolovu, podvod, podvodné zneužití zpracovávaných dat, zpronevěření, přijetí daru představitelem moci a podílnictví je soukromá žaloba omezena na specifický poměr mezi pachatelem a poškozeným. Hovoří se o trestných činech spáchaných v kruhu rodinném. Rodinným kruhem jsou míněny výše uvedené trestné činy spáchané k újmě svého manžela, svého zapsaného partnera, příbuzného v přímé linii, svého bratra nebo své sestry nebo k újmě jiného příslušníka, pokud s ním žije ve společné domácnosti.¹⁵¹ Další soukromožalobní delikty se vyskytují samostatně po oddílech,

---

¹⁴⁹ FABRIZY, Ernst Eugen. *Die österreichische Strafprozessordnung (Strafprozessordnung 1975) mit dem neuen Vorverfahren und den wichtigsten Nebengesetzen. Kurzkommentar.* Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung. 2011, s. 184.

¹⁵⁰ Tamtéž

¹⁵¹ §166 StGB

například § 110 StGB svémocné léčebné ošetření, § 152 StGB poškození úvěru nebo § 287 StGB opilství.¹⁵²

V ustanovení § 65 StPO je definován soukromý žalobce jako „*Privatankläger*“ *jede Person, die eine Anklage oder einen Anderssen Antragauf Einleitung des Hauptverfahrens wegen einer nicht von Amts wegen zu verfolgen den Straftat bei Gerichte in bringt.*“ Soukromý žalobce podává u příslušného soudu žalobu, jenž musí splňovat náležitosti uvedené v § 211 StPO. Jedná se o totožné náležitosti, které musí být obsaženy v obžalobě podané státním zástupcem. Soukromý žalobce není oprávněn podat žalobu, pokud se toho výslovně vzdal nebo prominul spáchání trestného činu. U soukromožalobních deliktů se nekoná přípravné řízení a soukromý žalobce je povinen obstarat všechny důkazy na vlastní náklady.¹⁵³ Soukromý žalobce má v zásadě stejná práva včetně opravných prostředků jako státní zástupce.¹⁵⁴ Výjimku tvoří donucovací opatření, která jsou použita jen v odůvodněných případech.¹⁵⁵ Za situace, kdy pravděpodobně nebude možné provést důkaz před soudem, má soukromý žalobce právo požádat soud o zajištění důkazu.¹⁵⁶ Soud nevyhoví, pokud bude požadováno zatčení obviněného. Soukromý žalobce není povinen jako státní zástupce seznámit obhajobu se svými důkazy. Soukromý žalobce má právo nahlížet do spisů. Hlavní líčení se koná na podkladě žaloby sepsané samotným soukromým žalobcem. Na základě uvážení soudu může soukromý žalobce využít bezplatné právní pomoci, pokud jeho příjmy nejsou dostatečně vysoké.¹⁵⁷ Za předpokladu, že dojde ke zproštění žaloby, tak náklady trestního řízení tíží soukromého žalobce. Podobně nese náklady trestního řízení v případech, kdy se nedostaví k hlavnímu líčení nebo nepřednese závěrečný návrh u soudu. Za těchto okolností se pohlíží na soukromého žalobce, že se vzdává svého práva na trestní stíhání pachatele a trestní řízení se zastaví.¹⁵⁸

---

¹⁵² GRIVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení...*, s. 50.

¹⁵³ SEILER, Stefan. *Strafprozessrecht*, 12. überarb. Auflage. Wien: FacultasVerlag, 2012, s. 82.

¹⁵⁴ Meine Rechte nach der (ersten) Verhandlung [online]. e-justice.europa.eu, [cit. 27. 6. 2017]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings-171-AT-de.do?clang=de&idSubpage=3&member=1#n03>.

¹⁵⁵ § 71 odst. 5 StPO

¹⁵⁶ KRISTKOVÁ, Alena. Prvky common law v rakouském trestním řízení. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2014, roč. 22, č. 2, s. 135.

¹⁵⁷ Meine Rechte nach der (ersten) Verhandlung [online]. e-justice.europa.eu, [cit. 27. 6. 2017]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings-171-AT-de.do?clang=de&idSubpage=3&member=1#n03>

¹⁵⁸ KRISTKOVÁ: Prvky common..., s. 135.

4.2 Dílčí závěr

Rakouský trestní řád z roku 1975 byl mnohokrát novelizován, avšak institut soukromé žaloby zůstal zachován. Soukromá žaloba jako projev oportunity je zde pevně zakotvena, ačkoli rakouský trestní řád z roku 1975 je založen na opačných zásadách oficiality a legality. Podobnou situaci můžeme zaznamenat i v našem právním prostředí, kde dominuje zásada oficiality a legality¹⁵⁹, ale běžně pronikají oportunitní prvky.¹⁶⁰

Vymezení soukromožalobních deliktů je velmi široké. Rozsáhlý výčet trestných činů obsahoval i trestní zákon z roku 1852, kde soukromožalobní delikty byly řazeny do skupin podle poměru, práva, mravu mezi poškozeným a pachatelem, k právnímu statku (autorské, známkové, patentní právo) nebo trestné činy proti soukromí, listovnímu tajemství a lidské cti.¹⁶¹ V současné době se mi jeví za naprosto racionální řešení zavedení soukromožalobního deliktu pomluvy. Jelínek se vyjadřoval k zakotvení soukromožalobního deliktu pomluvy jako o určité formě legislativního experimentu.¹⁶²

Shodně jako v trestním řádu z roku 1873 bylo postavení soukromého žalobce podobné jako postavení státního zástupce. Za výjimku jsou brány například přímé pokyny policejnímu orgánu a v té souvislosti použití donucovacích prostředků. Stejná úprava trestních řádů se týká i neúčasti na hlavním líčení nebo nepřednesení závěrečného návrhu, což vede k zastavení trestního řízení. Palčivá otázka nákladů trestního řízení je pokládána i dnes v rámci rekodifikačních příprav a možného zavedení institutu do našeho právního prostředí. Rakouský trestní řád z roku 1975 zaujal totožné stanovisko jako trestní řád z 1873¹⁶³, kdy neúspěšný soukromý žalobce je povinen náklady uhradit.

Podle Seilera soukromá žaloba není příliš využívána.¹⁶⁴ Co se týče subsidiární žaloby, byť ji především z důvodu úzkého zaměření tématu práce, nekomparuji, jedná se o institut, který není vůbec aplikován, a hovoří se pouze o teoretickém modelu. Navzdory mnoha novelizacím zůstává institut soukromé i subsidiární žaloby zachován, což znamená, že i přes nízké použití v praxi, plní svoji funkci.

Závěrem si dovoluji menší poznámku k rakouské právní úpravě. Od roku 2008 je „pánem sporu“ v přípravném řízení státní zástupce, který nahradil institut vyšetřujícího

---

¹⁵⁹ S jejich zachováním se počítá i v rámci rekodifikace trestního práva procesního. Viz *Rekodifikace trestního práva procesního. Východiska a principy nového trestního řádu z roku 2014*. [online] Justice.cz [cit. 14. 3. 2017]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=4980&d=281460>>.

¹⁶⁰ Například v podobě odklonů.

¹⁶¹ KALLAB: O legitimaci k..., s. 317-318.

¹⁶² JELÍNEK: Současná trestní politika..., s. 16.

¹⁶³ Srov. GRIVNA, Tomáš. *Soukromá žaloba v trestním řízení*. Praha: Karolinum, 2005, s. 29.

¹⁶⁴ SEILER: *Strafprozessrecht...*, s. 89.

soudce.¹⁶⁵ V této souvislosti podotýkám, že publikace¹⁶⁶ zkoumající rakouské trestní řízení před rokem 2008 jsou neaktuální a v práci je nevyužívám, popř. pouze v rámci hmotného práva.

---

¹⁶⁵ KRISTKOVÁ: Prvky commonlaw..., s. 136.

¹⁶⁶ GŘIVNA, Tomáš. *Soukromá žaloba v trestním řízení*. Praha: Karolinum, 2005, s. 50 nebo RŮŽIČKA, Miroslav, PŮRA, František, ZEZULOVÁ, Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 653.

5. Úvahy de lege ferenda

5.1 Soukromá žaloba ve světle vybraných zásad trestního řízení

Základní zásady jsou vůdčí právní ideje, kterými je ovládáno trestní řízení, a které tvoří základ pro organizaci trestního řízení. Odpůrci¹⁶⁷ soukromé žaloby poukazují na bourání a ničení základních zásad trestního řízení. Uvažujeme-li o znovuzavedení soukromé žaloby do našeho trestního řádu, je vhodné ji podrobit zkoumání z pohledu těchto zásad a vypořádat se tak s argumenty odpůrců. Jelínek uvádí, že pro řádné fungování procesu není vždy účelné bezpodmínečně trvat na uplatňování zásad, a dokonce v některých případech je praktičtější a racionálnější mít výjimky ze zásad. Jelínek dodává, že musí být zachována „*podstata zásady a podstata výjimky ze zásady*.“¹⁶⁸ V tomto duchu budu pokračovat v následujících podkapitolách a zkoumat soulad či nesoulad se základními zásadami.

5.1.1 Zásada oficiality a vyhledávací

Při aplikování soukromé žaloby bezesporu dojde k zásahu do zásad oficiality¹⁶⁹ a vyhledávací.¹⁷⁰ Zásada oficiality slouží jako garance rovnosti lidí před zákonem a je atributem státní moci. Ze zásady oficiality vyplývá nejen právo, ale i povinnost orgánů činných v trestním řízení provést určitý procesní úkon, jsou-li dány zákonné podmínky pro jeho provedení bez ohledu na stanovisko a postavení dotčených osob. Za součást zásady oficiality je pokládána zásada vyhledávací, která ji konkretizuje. Zásada oficiality se vztahuje na řízení jako celek a zásada vyhledávací se týká důkazního řízení.¹⁷¹

Při podezření ze spáchání soukromožalobního deliktu orgány činné v trestním řízení nepostupují z úřední povinnosti¹⁷² až do doby, než soukromý žalobce podá žalobu na soud. Věcný záměr z roku 2008 připouští, že ve vztahu k soudu bude omezena zásada vyhledávací a

¹⁶⁷ Např. TIBITANZLOVÁ, Alena. Kritika soukromé žaloby v trestním řízení [online]. casopis.vsehrd.cz, 22. 12. 2013 [cit. 22. 6. 2017]. Dostupné na <<http://casopis.vsehrd.cz/2013/12/kritika-soukrome-zaloby-v-trestnim-řízení/>>

¹⁶⁸ JELÍNEK, Jiří. Základní zásady trestního řízení – stálé trauma české trestní legislativy, In: Jelínek, Jiří. (ed). *Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu*. Praha: Leges, 2016, s. 10.

¹⁶⁹ § 2 odst. 4 TR

¹⁷⁰ § 2 odst. 5 TR

¹⁷¹ ŠÁMAL, Pavel. Základní zásady dokazování v připravovaném novém trestním řádu. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní - minulost a budoucnost*. Praha: Leges, 2016, s. 50-51.

¹⁷² Výjimka orgánů činné v trestním řízení upozorní a poučí soukromého žalobce podat žalobu.

posíleno postavení nejdůležitějších procesních stran. Soukromý žalobce bude mít právo žádat o součinnost policejní orgán pro účely jeho žaloby.¹⁷³ Omezení zásad u soukromožalobních deliktů je evidentní, neboť zákonodárce předal volbu potrestání pachatele do rukou soukromé osoby, a tím upřednostnil její soukromý zájem, jenž mám za podstatu výjimky ze zásad.

5.1.2 Zásada legality a oportunity

V souvislosti se soukromou žalobou jsem se zabývala zásadou legality¹⁷⁴ a oportunity již v první kapitole práce. K zásadě legality lze dále říci, že má úzkou spojitost se zásadou oficiality, jedná se o její speciální projev. Zásada legality je konkretizací zásady oficiality pro etapu zahájení řízení. Oproti oficialitě se legalita vztahuje pouze na státního zástupce.¹⁷⁵ V dnešní době čisté uplatňování zásady legality není efektivní ani obvyklé a zákon přiznává řadu výjimek.¹⁷⁶

Již v první kapitole jsem uváděla, že opakem či doplněním zásady legality je zásada oportunity. Podstatou oportunity je posouzení konkrétního případu orgánem činným v trestním řízení, a to z pohledu veřejného zájmu, zda je účelné zahajovat trestní stíhání a potrestat pachatele. Pokud orgán činný v trestním řízení dojde k závěru, že trestní stíhání je neúčelné, ačkoli k tomu byly splněny obecné podmínky, může rozhodnout, že pachatel stíhán nebude.¹⁷⁷ V zahraničních právních úpravách se zpravidla objevují obě zásady, kdy jedna z nich je základem pro trestní stíhání a druhá zásada tvoří výjimky ve prospěch první.¹⁷⁸ Obecně i v českém právním prostředí je zastáván názor, že nelze lpět na mechanickém prosazování trestní odpovědnosti.¹⁷⁹ Svědčí tomu i úmysl Věcného záměru z roku 2008, kde se plánuje významně doplnit legalita oportunitou.¹⁸⁰ V případě soukromé žaloby se jedná o projev oportunity, který by v souladu s Věcným záměrem z roku 2008 doplnil zásadu legality a rozšířil tak oportunitní prvky v našem trestním procesu.

¹⁷³ Věcný záměr trestního řádu z roku 2008. Ministerstvo spravedlnosti ČR. [online]. Justice.cz [cit. 5. 2. 2017]. Dostupné na: < <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=4980&d=281460> >

¹⁷⁴ § 2 odst. 3 TR

¹⁷⁵ JELÍNEK: *Trestní právo procesní*..., s. 131 - 132.

¹⁷⁶ Státní zástupce stíhat nesmí (§§ 9–11, § 163, § 163a trestního řádu), stíhat nemusí (§172 odst. 2 písm. a), b), c) trestního řádu a u tzv. odklonů), a trestní stíhání dočasně odloží (§ 159b trestního řádu).

¹⁷⁷ MULÁK: *Zásada legality a oportunity*..., s. 53.

¹⁷⁸ GRÍVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení*..., s. 82.

¹⁷⁹ Viz JÍLOVEC, Michal, KOZÁK, Vítězslav, Legalita a oportunita ve světle připravované rekonstrukce trestního procesu, *Státní zastupitelství*, 2016, č. 5, s. 28. nebo PIPEK, Jiří. Formální pojetí trestného činu a princip oportunity. *Trestněprávní revue*, 2004, ročník 3, č. 11, s. 315.

¹⁸⁰ Věcný záměr trestního řádu z roku 2008. Ministerstvo spravedlnosti ČR. [online]. Justice.cz [cit. 5. 2. 2017]. Dostupné na: < <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=4980&d=281460> >

5.1.3 Zásada obžalovací

Zásada obžalovací¹⁸¹ patří mezi základní zásady trestního procesu. Její podstatou je rozdělení funkcí mezi obhajobu, obžalobu a soud a výkon každé z nich je svěřen speciálnímu subjektu.¹⁸² Obžalovací zásada předpokládá pouze jediný subjekt, který smí podat obžalobu a tím je státní zástupce. Státní zástupce nejenom podává obžalobu, ale také ji před soudem zastupuje. Při zavedení soukromé žaloby se po věcné stránce nic nemění, i nadále soud bude rozhodovat na základě podané žaloby a soudní řízení bude mít charakter sporu.¹⁸³ Nutnost změny spatřuji v uvedení zásady obžalovací do paragrafového znění, kdy vedle státního zástupce bude oprávněn podat žalobu i soukromý žalobce.

5.1.4 Dílčí závěr

Reformační práce dospěly k závěru, že nový trestní řád bude ovládán zásadou oficiality a legality a bude, jak tomu bylo doposud, obsahovat definice jednotlivých základních zásad. Zásada legality se zachová s výjimkami, zásadě oficiality bude ponechána současná podoba se zákonnými výjimkami a zásada obžalovací se zařadí na začátek ustanovení upravující řízení před soudem, přičemž bude vycházet ze stávajícího znění se zákonnými výjimkami.¹⁸⁴

S výše uvedeným se ztotožňuji a také souhlasím s účelem výjimek, jelikož mechanické uplatňování práva nemusí být vždy vhodné řešení. Mám za to, že při důsledném uplatňování zásad by mohlo za specifických okolností dojít k větším škodám než za použití výjimek. Například již zmíněná kazuistika č. 2 – Dopravní nehoda, v podkapitole č. 1.1.1, v případě autonehody, kde řidičkou byla matka a spolucestujícím její dcera, tak je za těchto konkrétních okolností pro dceru a zejména pro zachování rodinných vazeb vhodnější, aby matka nebyla trestně stíhána a byla aplikována zákonná výjimka ze základních zásad. V tomto kontextu lze konstatovat prolomení základních zásad trestního řízení, ale nikoli bourání či ničení, jak zaznělo v úvodu kapitoly.

---

¹⁸¹ § 2 odst. 8 TŘ

¹⁸² JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 156.

¹⁸³ GRÍVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení...*, s. 105.

¹⁸⁴ KRATOCHVÍL, Vladimír. *Základní zásady trestního řízení/trestního práva procesního v roce 2016*. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní - minulost a budoucnost*. Praha: Leges, 2016, s. 30-31.

5.2 Pohledem současných autorů

V poslední době jsou názory na problematiku soukromé žaloby více než rozporuplné. Od publikování Gřivnovi monografie v roce 2005, která zachycuje první komplexní zpracování institutu, uplynulo mnoho let a řada dalších autorů vyjádřila ve svých příspěvcích svůj pohled na věc. Růžička, Púra a Zezulová ve své publikaci z roku 2007¹⁸⁵ souhlasí s Gřivnou, ale obávají se zneužívání žaloby a přehlčení soudů. O rok později Liga lidských práv zpracovala k tématu analýzu.¹⁸⁶ V Právní analýze a návrhů systémových změn se vyjádřila s výhradami k soukromé žalobě, konkrétně co do výčtu trestných činů. Liga lidských práv odmítá za soukromožalobní delikt označit znásilnění a ublížení na zdraví, protože by se jednalo o neúměrnou zátěž pro poškozeného.¹⁸⁷ V roce 2009 Šabata a Růžička publikovali článek¹⁸⁸, ve kterém z pohledu státních zástupců popsali argumenty pro a proti zavedení soukromé žaloby. Došli k závěru, že řadu argumentů vznesených proti soukromé žalobě lze eliminovat vhodnou právní úpravou, ale i argumenty pro nejsou zcela nezpochybnitelné. V roce 2013 Tibitanzlová¹⁸⁹ kritizovala soukromou žalobu, kde ji označila za novotu, která způsobí chaos, zmatek a právní nejistotu.

Shrnu-li výše uvedené, tak soukromou žalobu lze označit za jedno z nejkontroverznějších témat. Převážná většina autorů vyjadřuje obavy především z nevhodné právní úpravy, která doposud nebyla autoritativně jednotně stanovena a stále panuje neshoda nad jednotlivými styčnými body.

5.3 Soukromá žaloba de lege ferenda

Podle mého názoru soukromá žaloba je institutem, který by měl být zařazen i do našeho právního řádu. Současná právní úprava v podobě trestního stíhání se souhlasem poškozeného je nedostačující, přičemž i ona sama je hodna novely, a nelze si představit, že by nahradila soukromou žalobu. Soukromá žaloba rozšiřuje a významně posiluje práva poškozeného za situace, kdy jeho procesní postavení vůči obviněnému je krajně

---

¹⁸⁵ RŮŽIČKA, PÚRY, ZEZULOVÁ: *Poškozený a adhezni...*, s. 701.

¹⁸⁶ *Procesní práva poškozeného a role státního zástupce*. Liga lidských práv [online]. Právní analýza a návrhy systémových změn. Publikováno na webových stránkách subjektu v květnu 2008. [cit. 2.6.2017]. Dostupné na: <<http://lp.cz/publikace/procesni-prava-poskozeneho-a-role-statniho-zastupce/>>

¹⁸⁷ Tamtéž

¹⁸⁸ ŠABATA, RŮŽIČKA: *Soukromá žaloba...*, s. 7.

¹⁸⁹ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Kritika soukromé žaloby...*

nevyvážené.¹⁹⁰ Obecně panuje přesvědčení, že pro vytvoření paragrafového znění soukromé žaloby je třeba postupovat velmi opatrně, s čímž se dá jen souhlasit.

Přikláním se k názorům, aby soukromožalobní delikty byly trestné činy s nižším stupněm nebezpečnosti. Zařazení trestného činu v § 184 trestního zákoníku pomluvy jako legislativního experimentu¹⁹¹ se mi jeví jako vhodné řešení. Ve Věcném záměru z roku 2008 jsou uvedeny včetně pomluvy také trestné činy § 221 TZ porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti, § 253 TZ poškozování spotřebitele, § 268 TZ porušení práv k ochranné známce a jiným označením, §269 TZ porušení chráněných průmyslových práv.¹⁹² S uvedeným výčtem bych v zásadě souhlasila. Trestný čin pomluvy a porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti se mi zdají bezesporu v pořádku. Nicméně u zbytku trestných činů v nižších odstavcích zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby až do výše osmi let, resp. jedná se o zločiny podle § 14 odst. 3 TZ. Podle mého názoru by soukromožalobní trestné činy měly být pouze přečiny nedosahující intenzity zločinů. Východisko bych viděla v zařazení pouze prvních odstavců daného paragrafu. Pokud by se zákonodárce chtěl vyhnout takto striktnímu vymezení, tak nezapomínám na přítomnost veřejného zájmu. Výraznější zasažení do veřejného zájmu samo o sobě aktivuje intervenci státního zástupce. Mám za to, že stát by si měl ponechat kontrolu nad soukromožalobními trestnými činy, a to nejen pro výrazný zásah do veřejného zájmu, ale i v případě recidivy, v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností, poškozený trpí duševní poruchou a také, když je poškozený mladší 15 let.

V případě osvědčení a po náležité odborné diskuzi lze výčet soukromožalobních trestných činů rozšířit. Přikláním se i k zařazení dalších trestných činů v části druhé, hlavě druhé, dílu druhém, trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství mimo jiné i z důvodu, že v inspiračních zahraničních právních úpravách je pro objekt soukromožalobních deliktů charakteristická důstojnost, listovní tajemství a právo na soukromí. Souhlasím s tvrzením Gřivny, že mezi soukromožalobní trestné činy by měly spadat zejména ty, u nichž je oznamovatel poškozeným, které nejsou zpravidla odhalovány v rámci činnosti orgánů činných v trestním řízení.¹⁹³

---

¹⁹⁰ JELÍNEK: *Poškozený v českém...*, s. 58.

¹⁹¹ JELÍNEK: *Současná trestní politika...*, s. 16.

¹⁹² Věcný záměr trestního řádu z roku 2008. Ministerstvo spravedlnosti ČR. [online]. Justice.cz [cit. 5. 2. 2017]. Dostupné na: < <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=4980&d=281460> >

¹⁹³ GRIVNA: *Soukromá žaloba v trestním řízení...*, s. 112.

Aktivní legitimaci bych neomezovala na vztah příbuzenský či obdobný, tak jak to je nyní upraveno u trestního stíhání se souhlasem poškozeného. Aktivně legitimována by měla být i právnická osoba.

Pro podání žaloby doporučuji stanovit objektivní a subjektivní lhůtu, tak jak tomu je v současné polské právní úpravě, v délce 3 let a 1 roku. Soukromý žalobce by měl mít možnost výslovným prohlášením vzít zpět žalobu, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. Dále bych zakotvila úpravu nedostavení se bez řádné omluvy k hlavnímu líčení, což by znamenalo, že soukromá žaloba se bere zpět. V tomto případě by ji soukromý žalobce již nemohl podat znovu.

S posílením práv poškozeného jde v ruku v ruce vyšší míra odpovědnosti a participace poškozeného na trestním řízení. Shodně s rakouskou právní úpravou soukromý žalobce by měl disponovat s právem nahlížet do spisů, opatřovat si příslušné podklady a materiály a žádat provedení jednotlivých úkonů státního zástupce.

Co se týče náhrady nákladů řízení, tak stanovení povinnosti zaplatit soudní poplatek, povinnosti složit zálohu na úhradu nákladů a povinnosti hradit náklady řízení v případě zproštění obžaloby či zastavení trestního stíhání je jedna z odpovědí na obavy z kverulantských žalob. Rakouský trestní řád z roku 1975 a trestní řád z 1873 zavedly povinnost hradit náklady řízení a osobně bych se podobné úpravě nebránila. Samozřejmě by byla bezplatná právní pomoc pro ty, kteří si ji nemohou dovolit, aby byla vyvážena nerovnost v majetkové sféře, která nemůže a nesmí komukoli bránit v uplatňování práva.

Proti kverulantským žalobám navrhuji postih náhradou škody nebo jinou satisfakční omluvu, protože bezdůvodná soukromá žaloba může zničit pověst fyzických a především právnických osob. U společností může poškodit obchodní vztahy a odradit potencionální obchodní partnery. Pokud se opravdu prokáže, s přihlédnutím ke všem okolnostem, že se jednalo o šikanózní návrh a soukromý žalobce sledoval úmysl poškodit obžalovaného, spatřuji v takto podané soukromé žalobě trestný čin křivého obvinění podle § 345 TZ.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo podání koherentního výkladu o institutu soukromé žaloby, jeho analýzy a komparace s historickými právními řády a s právním řádem Rakouska. Pokusila jsem se o srovnání soukromé žaloby ve vztahu k zakotvenému institutu trestního stíhání se souhlasem poškozeného. Uvedenou problematiku jsem zkoumala z pohledu základních zásad trestního řízení a to, zda institut soukromé žaloby nekoliduje s jejich smyslem a účelem, zejména pak se zásadou legality a oportunity.

V úvodu jsem si stanovila hypotézu, zda je vhodné implementovat institut soukromé žaloby do českého právního řádu a za použití vědeckých metod analýzy, komparace, deskripce a syntézy ji potvrdit nebo vyvrátit.

Soukromou žalobu jsem nejprve podrobila historicko-právnímu výzkumu. První zmínky o soukromé žalobě na našem území jsou datovány od středověku do roku 1768, kdy byl vydán Hrdelní řád Marie Terezie. Po necelé 100leté odmlce byly soukromožalobní delikty zakotveny do trestního řádu z roku 1850, byť o nich nelze hovořit ve smyslu dnešní soukromé žaloby. Svého největšího rozkvětu dosáhla soukromá žaloba úpravou v trestním řádu z roku 1873 a zákonem na ochranu cti z roku 1933. Podle mého názoru jsou to stěžejní právní předpisy, které představují inspiraci i pro úpravu *de lege ferenda*. Nemusím ani připomínat, že mnoho sporných otázek bylo již dávno vyřešeno dobovou právní autoritou včele se Storchem, Kallabem, Kronbergerem, Hrubým nebo Miříčkou. Dále jsem nastínila vývoj názorů na danou problematiku po roce 1950, kdy se uvažovalo o jejím znovuzavedení, ale i po Sametové revoluci zůstalo pouze u myšlenek a místo soukromé žaloby se objevily delikty se svolením.

Institut trestního stíhání se souhlasem poškozeného jsem podrobně analyzovala ve třetí kapitole. Došla jsem k názoru, že daný institut neskýtá charakteristické znaky se soukromou žalobou a že oba instituty nelze vzájemně nahrazovat nebo zaměňovat. Soukromá žaloba je právem poškozeného, které je založeno na mnohem aktivnějším přístupu, než je pouhé vyslovení souhlasu. Z nedostatků, které tíží institut trestního stíhání se souhlasem poškozeného, se lze *de lege ferenda* poučit a postupovat tak obezřetně při tvorbě nového trestního řádu. Zejména co se týče okruhu skutkových podstat trestných činů, aktivní legitimace nebo vztahu příbuzenského nebo obdobného.

Za prospěšné považuji i pohled do zahraniční právní úpravy konkrétně Rakouska. Rakousko je zemí, se kterou jsme sdíleli stejné právní předpisy, ale z politických důvodů došlo v našem právním prostředí k diametrálně odlišnému vývoji. Podstatná ustanovení trestního řádu z roku 1873, samozřejmě po mnoha novelizacích, platí v Rakousku dodnes.

Mám za to, že rakouská právní úprava trestního řízení je také vhodnou inspirací a vývoj, který během století zaznamenala, bychom neměli přehlížet, ale brát jej jako podnět pro další úvahy *de lege ferenda*.

Za významnou mám poslední část, kde jsem se zabývala souladem či nesouladem soukromé žaloby se základními zásadami trestního řízení. Ze zkoumání nevyplývalo, že by soukromá žaloba bourala či ničila základní zásady, naopak jsem dospěla k názoru, že zásady jsou prolamovány, což je v moderním trestním právu efektivní, neboť není vhodné se striktně držet přísné aplikace zásady, která může za jistých podmínek vést k nespravedlnosti.

S přihlédnutím k výše uvedenému lze konstatovat, že hypotéza byla potvrzena a je vhodné implementovat institut soukromé žaloby do českého právního řádu. Míním tak z toho důvodu, že se jednak osvědčila v naší historii, ale i v současnosti je užívána v dalších evropských státech, kde našla své místo v aplikační praxi. Soukromá žaloba sice narušuje základní zásady, ale její přínos je jednoznačně vyšší. Soukromá žaloba posiluje práva poškozeného, který je osobou nejvíce zasaženou trestným činem. V těchto případech soukromý zájem poškozeného převažuje nad veřejným zájmem a dává poškozenému možnost mnohem větší participace na trestním řízení. V neposlední řadě odlehčuje státním zástupcům, kteří se mohou zaměřit na závažnější případy.

V poslední části své práce jsem se zabývala úpravou soukromé žaloby *de lege ferenda*. Nastínila jsem styčné body, u nichž věřím, že by mohly být základem pro paragrafové znění nového trestního řádu. Soukromá žaloba ale není jediným institutem, o němž se hovoří v rámci rekodifikačních prací. Zejména subsidiární žaloba a návrhové delikty jsou tématy pro podrobnější výzkum a námětem dalšího rozšíření práce.

Věřím, že jsem dostála svých cílů stanovených v úvodu a zároveň směle doufám, že práce bude přínosem pro další úvahy nad zavedením soukromé žaloby.

Seznam použité literatury

Monografie

- BOHLANDER, Michael: *Principles of German Criminal Procedure*. Oxford: Hart Publishing, 2012. 326 s.
- CÍSAŘOVÁ, Dagmar, ČÍŽKOVÁ, Jana. *Poškozený v československém trestním řízení*. Praha: Univerzita Karlova, 1982. 85 s.
- DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: komentář*, Praha: Wolters Kluwer, 2017. 1383 s.
- FABRIZY, Ernst Eugen. *Die österreichische Strafprozessordnung (Strafprozessordnung 1975) mit dem neuen Vorverfahren und den wichtigsten Nebengesetzen. Kurzkommentar*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2011. 1310 s.
- FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl první, Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. 215 s.
- HERRNRITT, Vilém, KALLAB, Jaroslav. *Trestní řád československý a předpisy jej doplňující platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 2. vydání. Praha: Československý Kompas, 1931. 1134 s.
- GRŮVNA, Tomáš. *Soukromá žaloba v trestním řízení*. Praha: Karolinum, 2005. 121 s.
- JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 1998. 190 s.
- JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. 846 s.
- KALLAB, Jaroslav. *Učebnice trestního řízení platného v Čechách a v zemi Moravskoslezské, hledě k osnově sjednoceného trestního řádu československého z roku 1929*. Brno: Právník, 1930. 280 s.
- KALLAB, Jaroslav. *Základy nauky o způsobilosti být stranou a o příslušnosti soudu v trestním řízení rakouském*. Praha: Bursík & Kohout, Knihovna sborníku věd právních a státních, 1907. 142 s.
- MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého státu a práva do roku 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010. 640 s.
- MIŘIČKA, August. *Trestní právo procesní*. Praha - Smíchov: Spolek československých právníků Všehrd, 1932. 289 s.

- PÚRY, František, SOTOLÁŘ, Alexander, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2000. 468 s.
- RŮŽEK, Antonín. *Československé trestní řízení*. 2. vydání. Praha: Panorama, 1982. 363 s.
- RŮŽEK, Antonín. *Obžalovací zásada v československém socialistickém trestním řízení*. Praha: ČSAV, 1964. 218 s.
- RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. 745 s.
- RŮŽIČKA, Miroslav, PÚRA, František, ZEZULOVÁ, Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007. 730 s.
- SEILER, Stefan. *Strafprozessrecht*, 12. überarb. Auflage. Wien: Facultas Verlag, 2012. 343 s.
- SOLNAŘ, Vladimír. *Učebnice trestního řízení platného v zemi české a moravskoslezské*. Praha: Melantrich, 1946. 224 s.
- STORCH, František. *Řízení trestní rakouské I. díl*. Praha: WoltersKluwer, 2011. 396 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád, Komentář*, II. díl. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. 1899 – 3730 s.

Odborné články

- DOSTÁL, František. O připuštění poškozeného za soukromého účastníka, *Právník*, 1931, roč. 70, s. 169 – 179.
- GRŮVNA, Tomáš. Soukromá žaloba v trestním řízení (nástin problematiky), *Trestněprávní revue*, 2005, roč. 4, č. 12, s. 317 – 322.
- JELÍNEK, Jiří. Poškozený, náhrada škody, nemajetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení v novele trestního řádu 2011, *Kriminalistika*, 2011, č. 4, s. 264 - 274.
- JELÍNEK, Jiří. Poškozený po posledních novelizacích trestního řádu, *Karlovarská právní revue*, 2013, č. 3, s. 2 - 13.
- JELÍNEK, Jiří. Trestní stíhání se souhlasem poškozeného - bilance a perspektivy, *Kriminalistika*, 1996, č. 4, s. 294 - 305.
- JÍLOVEC, Michal, KOZÁK, Vítězslav, Legalita a oportunita ve světle připravované rekodifikace trestního procesu, *Státní zastupitelství*, 2016, roč. 14, č. 5, s. 23 - 30.
- KRISTKOVÁ, Alena. Prvky common law v rakouském trestním řízení. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2014, roč. 22, č. 2, s. 127 - 140.

- KRONBERGER, František. K unifikaci trestního řízení, *Právník*, 1925, roč. 64, s. 468 - 475.
- MICHORA, Zdeněk. Expanzivní oportunita v kontextu rekodifikace trestního procesu a spolupracující obviněný, *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 16, č. 1, s. 1 - 7.
- MUSIL, Jan. Má být omezeno dispoziční právo poškozeného udílet souhlas s trestním stíháním podle § 163 tr. řádu?, *Trestní právo*, 2003, roč. 8, č. 12, s. 9 – 18.
- PAUK, Jaroslav. Pojem a postavení poškozeného ve vojenském trestním řízení, *Právník*, 1937, roč. 76, s. 303 – 348.
- PIPEK, Jiří. Formální pojetí trestného činu a princip oportunity, *Trestněprávní revue*, 2004, roč. 3, č. 11, s. 309 - 320.
- PIPEK, Jiří. Oficiální nebo dalekosáhle privatizované trestní řízení, *Právník*, 2000, roč. 139, č. 12, s. 1144 – 1179.
- PROVAZNÍK, Jan. Trestněprávní poměr a trestněprocesní vztah ve světle ochrany základních práv – posun paradigmatu?, *Právník*, 2015, roč. 154, č. 3, s. 229 – 246.
- STORCH, František. Delikty návrhové a soukromožalobné v právu rakouském, *Právník*, 1895, roč. 34, s. 341 – 347, 377 – 384, 413 – 418.
- ŠABATA, Karel, RŮŽIČKA, Miroslav. Soukromá žaloba – ano či ne?, *Státní zastupitelství*. 2009, roč. 7, č. 3, s. 5 - 12.
- VANTUCH, Pavel. Trestní stíhání se souhlasem poškozeného, nebo na jeho návrh?, *Právní praxe*, 1994, č. 3, s. 151 - 157.

Příspěvky ve sborníku

- DANKOVÁ, Katarina. Pojem oběť trestného činu a jej postavenie v trestnom konaní v komparativnom kontexte. In JELINEK, Jiří a kol. (ed). *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 108 - 118.
- GŘIVNA, Tomáš. Ochrana cti v návrhu nového trestního zákoníku 2006. In GŘIVNA, Tomáš, VANDUCHOVÁ, Marie. (ed). *Aktuální problémy rekodifikace trestního práva hmotného: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané dne 11.5.2007 v Praze*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007, s. 143 - 150.
- GŘIVNA, Tomáš. Soukromá a subsidiární žaloba. In GŘIVNA, Tomáš, VANDUCHOVÁ, Marie. (ed). *Rekodifikace trestního práva procesního: (aktuální problémy)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2008, s. 30 - 41.

- JELÍNEK, Jiří. Současná trestní politika – co je nejdůležitější? In. JELÍNEK, Jiří, GŘIVNA, Tomáš (ed). *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 11 - 21.
- JELÍNEK, Jiří. Základní zásady trestního řízení – stálé trauma české trestní legislativy, In. Jelínek, Jiří. (ed). *Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu*. Praha: Leges, 2016, s. 9-18.
- KALLAB, Jaroslav. O legitimaci k obžalobě v trestním řízení rakouském. In RIEGER, Bohuš. (ed). *Sborník věd právních a státních*, Praha: Bursík & Kohout, 1906, s. 290 - 334.
- KRATOCHVÍL, Vladimír. Základní zásady trestního řízení/trestního práva procesního v roce 2016. In. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní - minulost a budoucnost*. Praha: Leges, 2016, s. 15 - 35.
- MULÁK, Jiří. Zásada legality a oportunity v českém trestním řízení. In. JELÍNEK, Jiří (ed). *Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu*. Praha: Leges, 2016, s. 44 - 59.
- STOČESOVÁ, Simona. Poškozený v německém trestním řízení. In JELÍNEK, Jiří, GŘIVNA, Tomáš. (ed). *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 92 - 107.
- ŠÁMAL, Pavel. Základní zásady dokazování v připravovaném novém trestním řádu. In JELÍNEK, Jiří a kol. (ed). *Trestní právo procesní - minulost a budoucnost*. Praha: Leges, 2016, s. 45 – 66.

Soudní rozhodnutí

- Rozsudek Okresního soudu v Hluboké ze dne 13. 10. 1878, č. 729.
- Rozsudek c. k. zemského jako odvolacího soudu v přestupcích v Praze ze dne 11. 11. 1905 sp.zn. Bl. 1251/5.
- Rozhodnutí ze dne 4. ledna 1938, Zm I 897/37, číslo 6089 Sb. n. s.
- Usnesení Městského soudu v Praze z 24. dubna 1991, sp. zn. 6 To 57/91.
- Usnesení Krajského soudu v Plzni dne 29. 10. 1997, sp. zn. 8 To 419/97.
- Nález Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 573/02
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 3 Tdo 709/2010
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 6 Tdo 21/2011

Internetové zdroje

- GRIVNA, Tomáš. *Základní zásady trestního řízení ve světle rekonstrukce trestního řádu* [online]. Pravniprostor.cz, 4. června 2015 [cit. 17. března 2017]. Dostupné na <<http://www.prawniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/zakladni-zasady-trestniho-rizeni-ve-svetle-rekonstrukce-trestniho-radu>>.
- GRIVNOVÁ, Petra, GRIVNA, Tomáš. Trestní právo procesní. In BOBEK, Michal, a kol. (ed). *Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějin bezpráví*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, Masarykova univerzita, 2009, s. 584 - 587. [online] [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <http://www.komunistickepravo.cz/kapitoly/20_582-610_komunistickepravo-cz-Grivnova-Grivna_Trestni-proces.pdf>.
- LANGHANŠOVÁ, Hana a kol. *Právní analýza některých aspektů postavení poškozeného trestním řízením a oběti trestného činu v českém trestním řádu* [online]. Liga lidských práv, 14. 2. 2007 [cit. 22. 5. 2017]. Dostupné na <<http://llp.cz/publikace/procesni-prava-poskozeneho-a-role-statniho-zastupce/>>.
- Meine Rechte nach der (ersten) Verhandlung [online]. e-justice.europa.eu, [cit. 27. 6. 2017]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings-171-AT-de.do?clang=de&idSubpage=3&member=1#n03>.
- *Procesní práva poškozeného a role státního zástupce*. Liga lidských práv [online]. Právní analýza a návrhy systémových změn. Publikováno na webových stránkách subjektu v květnu 2008. [cit. 2. 6. 2017]. Dostupné na: <<http://llp.cz/publikace/procesni-prava-poskozeneho-a-role-statniho-zastupce/>>
- *Rekonstrukce trestního práva procesního. Východiska a principy nového trestního řádu z roku 2014* [online]. Justice.cz, [cit. 14. března 2017]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=4980&d=281460>>
- TIBITANZLOVÁ, Alena. Kritika soukromé žaloby v trestním řízení [online]. casopis.vsehrd.cz, 22. 12. 2013 [cit. 22. 6. 2017]. Dostupné na <<http://casopis.vsehrd.cz/2013/12/kritika-soukrome-zaloby-v-trestnim-rizeni/>>

Legislativní akty

- zákon trestní o zločinech a těžkých policejních přestupcích, vydaný dne 3. září 1803
- zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích
- trestní řád ze dne 29. července 1853
- zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se uvádí trestní řád, ze dne 23. května 1873
- zákona č. 108/1933 Sb. z. a n, o ochraně cti, ze dne 6. srpna 1933
- zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ze dne 12. července 1950, sněmovní tisk č. 486
- zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ze dne 19. prosince 1956, sněmovní tisk č. 95
- zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ze dne 29. listopadu 1961, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/2009, trestní zákoník, ze dne 8. ledna 2009, ve znění pozdějších předpisů
- Strafgesetzbuch, německý trestní zákon ze dne 15. 5. 1871, ve znění pozdějších předpisů
- Strafprozeßordnung Rakouský trestní řád z roku 1975, ve znění pozdějších předpisů
- Strafgesetzbuch, rakouský trestní zákon ze dne 23. 1. 1974, ve znění pozdějších předpisů

Shrnutí

Tato práce řeší tematiku soukromé žaloby v trestním řízení. Hlavním účelem práce je poskytnutí co nejkompexnějšího obrazu o soukromé žalobě zahrnujícího všechny podstatného aspekty této tematiky. Cíl práce je naplněn v rámci jednotlivých kapitol. Nejprve autorka definuje soukromou žalobu a další instituty. Následuje historicko-právní a zahraniční komparace. Další část práce je zaměřena na českou právní úpravu, kde autorka analyzuje institut trestního stíhání se souhlasem poškozeného. Nejcennějším přínosem této práce je nastínění autorčiniých názorů při možném budoucím zařazení soukromé žaloby do českého právního řádu.

Abstract

This thesis deals with the private legal action in criminal proceedings. The aim of the thesis is to provide a complex view of private legal action including all the important aspects of this issue. Firstly, the author defines the private legal action and other institutes followed by a historical comparison and a comparison with foreign legislation. Next part focuses on Czech legal system, where the author analyses a criminal prosecution with the consent of the injured. The main benefit of this thesis is to provide positions of the author to possible future implementation of the private legal action in Czech legal system.

Klíčová slova

Soukromá žaloba, trestní řízení, poškozený, trestní stíhání se souhlasem poškozeného, soukromý zájem, veřejný zájem

Keywords

Private legal action, criminal proceedings, injured person, criminal prosecution with the consent of the injured person, private interest, public interest